کاڼي دل

په لاس کې خوند نه کوي

Ketabton.com

اظهار الله اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

اظهار الله اظهار

سنډيکيټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي دګل په لاس کښې خوند نه کوي
شاعر : اظهار الله اظهار
ټاټپل : محمد فهيم انصاري
ترتيب : محمد اياز غزل ، شکيل احمد نااياب
اهتمام : پروفيسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال
پروف ريډنګ : نوشاد حکيم ، پروفيسر سيد ايوب شاه
وړومبے اشاعت : ۱۵، اګست ۲۰۰۰ء
پريس : انصاري پرنټنګ پريس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډيمي پېښور
قيمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لکچرار اردو څانګه اسلاميه کالج
پېښور يونيورسټي
فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

د هاغې درونـد پلار په نامه چې وائي
" د محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي " [۱]

* * *

د خوږې مـور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هيڅ نهٔ دي پکار بچيه
رب دې ودان کړه زما هر څهٔ تهٔ يې

* * *

د خيل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره د قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي د اسلام مجاهد

---

[۱] دا زما د والد صيب پروفيسر انعام الله جان قيس صاحب شعر دے چې د هغوي په شعري مجموعه "ژوندون کهٔ بېلتون" کښې چاپ دے۔
اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو

تېروتنې او نیوکې

د هائیکو ساخت او هیئت څه دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې ده. څه تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو بیخي ضرورت نۀ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړي. ګنې نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هائیکو رومبۍ مجموعه "راته غوږ ونو کښې ښکړي شرنګوي" کښې چاپ شوے دے. بایدچې اولوستلے شي. او بیا په تېره تېره د بناغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوي د هائیکو په مجموعه" د بنائستونو د صحرا ورېځې "کښې موجوده ده

په دې حقله کښې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هائیکو په تیکنیک څه تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نۀ دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هائیکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زۀ د هائیکو څه فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به ئې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زیات هېڅ هم نۀ وي او زما دې خبرې سره به بیخي نۀ متعارض کېږي چې ګنې زما دا لیک په هائیکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نۀ دے.

تر اوسه پورې چې د هائیکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هائیکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زۀ د خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف ځنډه ده بلکې د نا اهلۍ د پېټو په څڅه کښې د ټپې په اوږو د ټوپک ایښودلو ناداني ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هائیکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

چې حیانږه يې واخستلې شي. خوله هرڅهٔ نه وړاندې زهٔ ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې دَ کومو اعتراضونو مفصّل او مدلّل جوابونه ما په خپل مضمون "هایکو دَ پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي اولولي او دَ تصفیه شوؤ اختلافاتو دې په بیا بیا بې ځایه ګردان نهٔ کوي ګني نو اُو دې ښائي چې زهٔ په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تیندک شوے یا په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلے یم. زلمے نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صیب په دې باب کښې لیکي.

"راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي، نوم هم ښایسته او دَ ټانټل کټ اپ هم ښایسته .... دَ اکثرو ملګرو نه چې ماکومې تبصرې پرې ولوستې یا واورېدې دَ هغې په باب به زهٔ څهٔ ووایم، خو دا به ووایم چې که د اظهار دَ کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې دغو ښاغلیو معترضینو دَ قانع کولو دپاره مواد شته"[1]

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې داحقیقت څرګند کړے وو چې:

"دَ ټپې شاعر ورک وي او دَ هایکو شاعر ژوندے او معلوم وي"[2]

لهٰذا ګنړو ناقدینو ددې خبرې په ترڅ کښې سنجیدهٔ او طنزیه

ردّ عمل ښکاره کړو. دَ مثال یو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے"[3]

دویمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړهٔ یو او دَ ټپې دَ خالق نوم چاته نهٔ وي معلوم نو دَ چا کار څهٔ دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هائیکو يې ژوندے کوي، مطلب دا چې دَ ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف دَ خپل ځان غم په مخه کړي دي"[4]

دَ حیرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو ښاغلیو اخر څنګه دا فرض کړهٔ چې ګني اظهار الله اظهار په فائي ژوند کښې دَ ټپې دَ اهمیت نه انکار کوي دَ خبرې مطلب صرف او صرف دومره وُ چې هایکو په تخلیقي سطح دَ فرد دَ انفرادیت نفي نهٔ کوي او خود نمائي چې دَ تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو کښې دَ تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي ګني نو دغه معترضین دې په خپل ګرېوان کښې سر دننه کړي او اُودې وائي که چرې دَ پښتو ژبې یو شاعر ادیب په خپله نامه نظم نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیره لیکي نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې د پښتو د ادب پنګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمایه نهٔ شي تسلیمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دې خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څو مره پکښې هم د پښتنو د تاریخ ، ثقافت ، تهذیب ، رسمونو او د مذهبي ، سماجي او نفسیاتي رویو انګازې ولې نهٔ راپورته کېږي ـ خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې او شي نو د پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي ـ اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب د دې رنګا رنګ اصنافو د سپړدو نه سپوره پاتې شي ـ اوس هر کله چې تخلیقي انفرادیت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حیثیت برقرار ساتي ـ نو بیا په دې کښې د اعتراض څهٔ ګنجائش دے دې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نهٔ ورکېدلو او د خپل ځان غم په ځان اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے ـ

نوستو نکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او ادب د ترقۍ غوښتونکي ښاغلي معترضین دي که اظهار الله ـ اظهار ـ

راقم الحروف لیکلي وو

"ټپې صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے دے هایکو په اٰفاقي تناظر کښې د دنیا د هرې ژبې ، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولي دي"

دې خبرې په ترڅ کښې ښاغلے اسیر منګل لیکي :

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے ـ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی ـ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے"

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب ښاغلي اسیر منګل کوي ـ هغه زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعوی کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې ـ مقصد مې دا وُ چې هایکو د دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کېږي او ټپه د بین الملي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو ، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلے شوې ده ـ او هغه هم د بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره ـ اوس که زما دې خبرې سره ښاغلے اسیر منګل اتفاق نهٔ لري نو بیا دې ماته په انګرېزۍ ، اطالوي ، فرانسیسۍ جرمني ، روسۍ ، چینۍ ، فارسي ، اردو او د دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلې شوې یو څو ټپې او ښائي ولې ددې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلې شوې دي او لیکلې کیږي. چې کوم مثالونه مې ښکاره . زما په خیال بناغلي اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تفصیل کښې د کتلو ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلې خوښې مطابق عبارتونه ئې راوستلي دي چې د هغوئي ټاکلې شوي مقصد ته پرې تقویت رسیږي.

محترم بناغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون اُف اینډ کو هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید ئې جبر قلم کړې دے. لیکي:

"تن اُف اینډ کو میټرنژي هوم کښې زمیږ سیدلي غټې هایکو د فحاشۍ ځانګړې ترینې نمونې دي بلکې دا بنده په ذوق سره وئیلې شي چې اُف اینډ کو میټرنژي هوم کښې زمیږ سیدلي غټو هایکو ته بیلو برنتو وئیل مناسب دي"

وړاندې لیکي:

"په شاهده کښې راغلي ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا داسې فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نو وارد صنف دے چې غټې لیکوونکيو د فحش ګوئي د پاره خاص کړے دے."

زه دا وئیل نه غواړم چې بناغلي مشتاق مجروح دې ځپله اعلیٰ و ارفع ادبي لعبي باندې لږ غور اوکړي. بهر کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې ور اقدام دے د غه

رنګ د ادب د خپلې نظرئي ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح څنګه ته د فحش ګوئي نسبت کړے دے او بیا ئې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړې دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمینځه فرق نه کول دا ته هم یو لوئې خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوئې جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او فکر لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورَوي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې دوره وېتل زیات مناسب دي البته که د دغې عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پیرایه کښې د ژوند ترخې حالات اوښودلې شي. یا د معاشرې بربنډ او لغړ اړخونه پکښې په داسې هنر اوښودلې شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کیږي نو دا به فحش لټریچر نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو لذت پرست "بهشتي زیور" ته

Scanned by CamScanner

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور دَ چا وي لهٰذا
دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع
او بل موضوع ته اپروچ. اوس که یو ښهٔ خیال ته غلط
اپروچ اوشي نو ښهٔ خیال به په دې سبب ناغنډلے کېږي
چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې دَ غلطو اندازو
سر غوڅول به عین انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې دَ راقم الحروف په کومو
هایکو باندې دَ فحش ګوئي تهمت لګولے دے دَ نمونې په
ډول ترې یو دوه هایکو وړاندې کېږي.

وادهٔ کښې پام کوه ناوخته نهٔ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبهٔ نهٔ راځي
نو دَ کوهي ټولې چینې اوچې شي

زهٔ نهٔ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې
کړ. بحث ته را اوپارولو چې نقل کړے شوي هایکو کښې
فحاشي ده. چې نه ئې لفظیاتو کښې دَ هوسناکۍ څهٔ ترغیب
شته او نهٔ ئې معنٰی دَ شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده
پکښې دَ خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم دَ وېنا دا مفهوم دے چې بچے
دې بالغ شي نو وادهٔ ورله اوکړه. ځکه چې زما په خیال
ورستو ترې ګڼې پېچیدګۍ هم پیدا کېدے شي.

بله هایکو:-

کړېږي له سره راوړهٔ نادانۍ ګڼې
ګړک چې دَ کوهي چړګې نهٔ ماتېږي
ورله په پوزه کښې ښېله ورکوي

چې پکښې دَ جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز
کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے
دے چې په ښځو پړې نهٔ دي سستول پکار ګڼي نو مازغهٔ ئې
خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي
ښکاري اوس دې دوستوڼکي چغېله اووائي چې فحاشي زما په
هایکو کښې ده که نه دَ ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بعض تقدیس که زما په هایکو کښې دَ جمالیاتي حسیاتو دَ
ادراک او اظهار سره سره دَ فحاشۍ عناصر په لاشعوري
توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته مې دې توبه
وي. بلکې زهٔ دَ دا رنګ هایکو دَ Disone کولو اعلان کوم.

البته دَ ښاغلي مشتاق مجروح صیب دا دعوٰی بېخي بې
ځایه ده. چې ګنې په پښتو کښې دَ فلمي شاعرانو نه علاوه
بل چا فحاشي نهٔ ده خوره کړې مګر هایکو کښې داسې
کېږي.

زهٔ پوښتنه کوم چې آیا خوشحال خان خټک بابا فلسفي
شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا دَ هغوئي
په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر
کومه پورې ئې ښاغلے ډیفینډ Defend کولے شي.

دوېمه خبره دا ده چې ښاغلی مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ
نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خيال يا
خو کښې هغوي فقط نفس کشي او برګزيده ټپې اوربدلې او
لوستلې دي او يا کښې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نه ښکاري.
د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت
کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې
دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې
مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستند و مطبوعه ټپو
کښې شمېر لے کېږي.

يا قربانے:

په ما دې خپله نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېرېان پرې ناست دي اثرې به شي مينه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله پې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوينه
سورے سورے په کولو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هيله لرم چې ښاغلي مشتاق
سره به ددې ټپو په صفايه کښې کڼ تاويلات او توجيهات
وي ګڼې نو دا به مني چې په پښتو ژبه کښې صرف فلمي

شاعرانو فحش ګويي نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او
کلاسيکي دواړه قسمه شاعرانو ته دَدغه اعزاز پټکے په سر
دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې.
اصل کښې جماليات او فحاشي د يو تصوير دوه جدا جدا
اړخونه دي خو منبع ئې يوه ده يعنې جنس. اوس که د جنس
صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پيدا
کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي
به ترې سازېږي. دغه وجه ده چې د جذباتو په غورځنګ
کښې څنې وخت په دواړو کښې د امتياز کرښه راښکل ګرانه
شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الاتش
نه بچ ساتل پکار وي ګڼې نو داسې حالتونه به راپيدا کېږي
لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.
د اٹي اينړ کو هائيکو ليکونکے ښاغلے مشتاق دا هم ليکي:
"زموږ د پښتو نوؤ ليکونکيو د هائيکو طرف ته
مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر
اسرار صاحب دا بيانوي چې په پښتو کښې زموږ
متقدمينو دومره څهٔ وېلي دي چې اوسنو ليکونکيو
ته ئې څهٔ پرېښې نهٔ دي نو ځکه دوي په دې
نو وارد صنف کښې د ليکلو کوشش نه کوي خو
هغه ورسره دا هم وائي چې هائيکو ليکونکي ماته
ټول سائيکو ښکارې زما يو بل ملګرے وائي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرېیه ولې د ادبي اصنافو قات راغلی دی چې
اوس د جاپاني صنف نه کار اخستی کېږي. چاربېته
مره شوې ده، رباعي نشته، قصيدې ختمې دي
پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نهٔ شي کولی نو د پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې د هائيکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي."[۹]

زهٔ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې اوليکلی شي خو
په دې کښې څوک څهٔ کولی شي چې اوس نوی کُول د ټپې په
مقابله کښې د هائيکو تخليق له زياته ترجيح ورکوي. لهٰذا
پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسياتي عواملو او د
عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولی شي او بيا دا چې لوی
تحريکونه په مخالفتونو نهٔ مري بلکې نوره وده او زور مومي.
بحر کيف د نباغلي مضمون نګار د حوالې ددې ليک نه قدم
په قدم د هائيکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه
پټ عناد راڅرګندېږي چې د 'انټي اينهٔ کو ليکلو' باعث او
محرک ګرځېدلی دی. بيا هم نباغلي مجروح چې د محترم ډاکټر
اسرار په حواله کومې خبرې کړې دي زهٔ پرې اعتماد کوم
اوس هغوي پوهه شه او نباغلی ډاکټر اسرار. البته دا
خبره چې نو وارد صنف هائيکو ته د نوؤ ليکونکيو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمينو ورته د وېلو دپاره هيڅ نهٔ دي
پرېښي اصولاً غلطه او غير تحقيقي ده او ددې حقيقت منلو
نه سترګې پټول دي. چې ګني د هر دور د ادب خپلې تقاضې
اسلوب، ډکشن، نفسيات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرّيلزم، ترقي پسندي
ډاډا ازم، تجريديت او ازاد خيال د تلازې وغيره کوم فکري
او ټيکنيکي تحريکونه راپورته شوي دي. او شعري او
نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے
متقدمينو د هغې خوب هم نهٔ وُ ليدلے او د هغوي د
خيال په حاشيه کښې هم چرته دغه امکانات نهٔ برېښېدل
زهٔ دا منم چې زمونږه کلاسيکي شاعرانو پښتو ادب ته
مستقل او پاخهٔ بنيادونه ورېخښلي دي او راتلونکي کُول
ته لارې اسانې کړې دي خو دا دعوي چې ګني د شعر او ادب
د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال
ته اورسوؤ چې بل چاته ئې پکښې هيڅ نهٔ دي پرېښي زياتے او
سينه زوري ده.

ډاکټر صيب زمانه زيات په دې خبره پوه دے چې نن
او پرون کښې فرق وي. نن چې دنيا د کومو پېښو سره مخ
ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي
يا کوم سائنسي ايجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمينو
زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره د

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عصري او زماني ښېښو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري ښېښې به د تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خاغاراتېږي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. ګني نو په معاشره کښې به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صېب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او يو نه ختمېدونکے جمود به ئې په اعصابو لکه د خېټې ناست وي. دا حقيقت هم دے چې دا سې سوچونو پښتو ادب ته لوے زيان وررسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نيم پخته اعتراض يو بل اړخ دا هم دے چې نوي ليکوالي هايکو څکه ليکي چې ګني د بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې دي. دا خبره هم بې تحقيقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې نن سبا کوم نمائنده هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل ، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنيا کښې منلے شوي او مستند دي مثلاً رياض تسنيم ، محمد اياز غزل ، شکيل احمد ناياب عامر ګمارياني ، جنرال عبدالصمد مومند ، نجيب الله عاصم زبير حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "ستړګو کښې خوب د کودر پاتې نشو" ئې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ء د ورمبنۍ انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هايکو ليکونکي ټول سايکو دي. نو دا د هايکو تخليق کونکيو د ذهني او نفسي کېفيتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ يوه کړۍ ده چې د هايکو خند ونکي ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې بناغلي ډاکټر صېب د ايم. بي. بي. ايس ډګرې تر لاسه کړې ده او سيکاټرې د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښې يو څانګه ده خو دا هم حقيقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صېب چرته هم پروفيشنل سايکاټرسټ نه پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ريټائرمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پريکټس هم نه دے کړے او نه د هايکو د ليکوالو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بيا اخر څنګه د هغوي ددې خيالي تشخيص سره اتفاق وکړے شي چې هايکو ليکونکي ټول سايکو دي اوس که بناغلے د ادب په دې تخليقي صنف کښې ځان له د ځاے پيدا کولو خواهش لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې يو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هايکو سره د سايکو د قافيې د سمون په وجه مزاح پيدا کول غواړي نو ډېر په ادب ورته زه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

Scanned by CamScanner

پیدا کولو دغه وسیله او ټې آف فیشن ګڼل کېږي او بالفرض
که د مزاح پیدا کولو دغه انداز خپل کړے شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم او وائي چې د غزل لیکونکي خجل وي د نکل لیکونکي
رول ماډل وي او د ټپې خالق ګېې وي علی هذا القیاس ولې دا
به د مزاح پیدا کولو ډېره پوچې حربه او وسیله وي
او دغه مزاح چې منبع په نتیجه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع
منصب سره هیڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د الې اینا کو هایکو د مضمون نګار
بناغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتجاج تعلق
دے چې کښې چاربیته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه
شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هایکو لیکي.
ډېر بې ځایه په دې دے چې یو هایکو لیکونکي هم دا نه
دي وئیلي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کښې
طبع ازمائي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه
چې څوک او وائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغیره نه کوي. بلکې ددې په ځائے دې کشتي
میرغپ کبارې او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې
چرته روایت ئې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ماکنزتم" غونډې د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکونکے بناغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هیڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نه دے په
ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تښتېدل ده. زما په خیال دغه رنګ بناغلي مشتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
پوې تراشلي شوې مجسمه کښې ئې د هایکو خلاف خپل
ذاتي جذبات وړاندې کړي دي خو سړے څه او وائي زمونږ
قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سونړ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر بناغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې
د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نزدې تعلق
په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هایکو کښې صرف درې مصرعې وي. ړومبۍ
مصرعه کښې پنځه، دوېمه کښې اووه او درېمه
کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنګونه لري. ړومبۍ او درېمه
مصرعه ئې برابره او هم قافیه او دوېمه یا منځنۍ

يې د دوو صوتي اهنګونو هومره د دوي مثله اوږده وي يعني هايکو د هيئت او موضوع دواړو په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هايکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقارب ددې ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	=	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	=	۵	

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ ځ

د پروفيسر صيب فرمودات په سرسري کتو خو ډېر نيمګړتياګانې په کښې محسوسېږي او يو ځاے نيم کښې په کښې د تحقيقي سپړنې خلاف د سهولت احساس هم پټ پټونے کوي ددې نه علاوه د معنوي د حوالې دا ييک يو فني تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلومېږي دا چې پروفيسر صيب د هايکو هيئتي ادلون بدلون ساختياتي تبديلۍ او ټيکنيکي ارتقا په نظر کښې نهٔ ده ساتلې ګني نو هايکو به يې د ۱۷ اوولسو څپو او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نهٔ راوستله يا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفيسر صيب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې د هايکو د صنف نه د يو خاص مکتبهٔ فکر تړاکلي شوي قيود او حدود نه پورته کول غواړي. ګني نو د جاپان درېمبنې هايکو ليکونکي باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې اهم دے. دغه ترتيب حرفِ آخر نهٔ دے ګڼلے او بيا په عالمي ادب کښې د يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو ليکلو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفيسر صيب ته هغه د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا يې هم وضاحت لازمي پکار وُ.

بهرحال پروفيسر صيب چې د هايکو دپاره د بحرِ متقارب د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې يې د همايون هماد صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده. دواړو کښې هېڅ تړون او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزميه اوزانو دغې قسمونو سره هم آهنګي نهٔ لري او مطلق د بحر متقارب په بنسودلې شوي بحر نهٔ مقطع کېږي ځکه چې د پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او د هغې په دغه تجويز شوي بحر باندې ټېڅي تقطيع نهٔ کېږي.

هايکو ده.

همدرد يې نوم دے
په مينه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو اداږه لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح تر مخه سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت او غورځېږي خو همېشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د پروفیسر صیب په ګوته کړے شوي[20] دغه اهنګونه راجمع کړي نو شمېر به ئې اوولس نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث مقصد دادے چې پښتو هایکو د غیر فطري قد غنونه په غار کښې دیکه کول نهٔ دي پکار. اوس که څوک په دغه جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع هیئت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکلې که ازادې او معرا هایکو پابندي پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبي یا وصف غیر فطري اصنافو او هیئتونو له په زړهٔ کښې ځرته هم ځائے نهٔ ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او هیئت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت او ساتلے شي له څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پرېشان داؤدزے لیکي:

" د بناغلي اظهار دا هایکو ځکه د درې مصرعه ایزو نظمونو په نامه یادې کړې چې دلته هم په هره یوه هایکو کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے"[21]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقوله رائے نه ددې غلط فهمۍ خوربږو اندېښنه ده چې ګنې په هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېږي بلکې هایکو د نیمګړو مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د پام ګرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه به دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګنې د هایکو بنیادي طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګنې ارتقائي مرحلې تر سره کړې دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانهٔ اخځورونه هم رانښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه ئې د داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره مضمون یا د موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے.

پاتې شوه د بناغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

عرض دے چې هس درې مصرعه ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه
چې دَ هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه
تیکنیکي غوښتنې او داخلي اړخونه دي چې عام درې مصرعه ایز
نظمونه ئې په اسانه نهٔ شي زغملے.

دَ میرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوئ تپه
واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسیده
خو دَ هایکو دَ اوریدو نه پس ورته داسې محسوسیږي
چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم دَ تندې او تشنګۍ
احساس ورته کیږي.[۱۳]

چونکې میرمنې سلمٰی شاهین دَ روهي سندرو
سلسله کښې په پښتو تپو راټولولو کښې بلا وخت صرف
کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره
هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته
داسې احساس کیږي. کیدے شي که هغوئ دَ هایکو دوستلو
له هم دې خپل قیمتي وخت ورکړے نو دَ تندې او نیمګړتیا
احساس به ورته بیا نهٔ کیږي او دَ هایکو په سلسله کښې
به دَ خپل زوره موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې
کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات
اپیل کوي.

بله دا چې دَ هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې
ځنې سلسلې شعوري طور سره دَ ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پریږدي چې دَ دوستونکي ذهن په خپله دغو سلسلو
کړیو خپلو کښې رادیو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي
ساتي چې څهٔ داسې کلیدي توري یا نکتې پکښې پریږدي چې
په تصویر جوړولو کښې مرستیالي ثابتې شي- او دَ مضمون
دَ نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کیدے شي چې ځنې اصنافو
ته دَ ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چاته
داسې محسوسیږي نو څهٔ دَ فکرمندۍ خبره نهٔ ده او
نهٔ یو صنف ته دَ زیاتو ورماتیدو نه دا ثابتیږي کنې
چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي- هغه که تپه
وي که هایکو.

بناغلي رحمت شاه سائل صیب دَ بناغلي اسماعیل ګوهر
په شعري مجموعه مُسکا (چې دَ پښتو ژبې اولنۍ دَ هایکو
مجموعه ده) دَ هایکو دَ صنف خلاف خپل کوم خیالات
څرګند کړي دي- دَ هغې لب لباب دا دے چې ګنې اسمٰعیل ګوهر
خپل ګنې شاعرانه خیالات په دغه پیرایه کښې ضائع کړیدي.
دَ حیرانتیا خبره دا ده چې بناغلي سائل اخر دا ځکه منلي
دي چې ګنې تخلیقي روح دَ یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند
او محتاج وي او که دَ یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي
جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره دَ رائج اصنافو
نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي- مل

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسائلو سبب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقيقت دا دے چې هر روح د خدائے په قدرت د جوښې خوښنه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخليقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودے شي کني نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه او غورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملۍ نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بهرحال که يو تخليقي غورځنګ د هائيکو پېرايه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک د غزل چاربېتي يا ټپې فارم يا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غېر فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم ئې له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پيدا کولو له ترجيح ورکړے شي.

تخليقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرايه او هر چرته وي خپل قدر او قيمت نهٔ ورکوي. البته د جوهري د نظر موجودګي پکښې بنيادي شرط دے. مشرانو ويلي دي چې لعل په ايرو کښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعوی کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو ايرې به د هائيکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې د هائيکو په ورستو د يو لوئے تخليقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زياتوم چې هائيکو شاعرانه خيالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نهٔ وه نو د مسائلو سبب

د تنقيد نه پس به چا هم هائيکو نهٔ وه ليکلې خو ثابته شوه چې د خيال لوړوالے، د جذبې افاقيت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخليق د زړهٔ چاؤدون ځړيکې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډان پخپله لرې کوي او بيا دا هم ده چې سپرلے خو د خپلو واړه رنګونو په سبب سپرلے وي اوس که څوک وائي چې د ګلاب د ګل ونې دې په هر ګل کښې پيدا شي کني نو ټول ګلونه په د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع يا ورک شي نو څومره بې ځايه به وي.

محترم ښاغلے اباسين يوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم يوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بيا هم د ټپې د مدافعينو په صف کښې اودرېدل غواړي (اګر چې زما په خيال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هيڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے د ورځ پاڼه مشرق پېښور په يو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هائيکو خلاف په داسې استهزائي پېرايه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. ليکي:

"ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُرمغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں - ٹپہ پختون
جبلت ، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے - ٹپے اور ہائیکو
میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے
ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر
مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں .... اور
فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے
اس بنا پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق
دینا عقلمندی نہیں ۔" [۱۳]

زما په خیال ښاغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور
پکار وُ چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي
قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه
عاري شي هغه که ټپه ، چاربیته ، قصیده او هایکو وغیره
هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے او س
که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا
کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا
ولې په هایکو کښې ساه اوځي - ددې باوجود چې هېڅ تخلیقي
جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے - بحر
کیف زهٔ ښاغلي اباسین ته داسې ګڼې شمېره ټپې په ګوته کولے
شم چې هېڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې
خوک به ورته هم د ټپې وینلو نه انکار اونکړي . او س که
محض د ټپې پیرایه د تفوق معیار ګڼلے کېدے نو داسې به

ولې کېدل . مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په
هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري - او س که څوک
نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي -
ښاغلي اباسین په ټپه کښې د تغزل د موجودګۍ دعوی
هم کوي چې مناسب نهٔ ده . په اصل کښې تغزل د غزل سره تړلے
وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې
تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي - هم دغه رنګ په غزل
کښې تغزل وي او س که ښاغلي اباسین دا نهٔ ویل غوښتل چې
په ټپه کښې تبب یا ټپبّب وي نو ښهٔ په سهولت ئې دا و ویلے
شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي - ممکنه
ده چې د ښاغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق
وي . هسې څوک څوک تغزل ثابتول غواړي - نو په کاڼي
هوا ، چینه ، اواز ، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې
هم ثابت کړي ولې هېڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب
نهٔ شي . بهر حال د ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق
نهٔ شي کېدے چې د هایکو دې ارو مرو درې مصرعې وي . باید
چې هغوئي د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه . بله
د تعجب خبره ښاغلے اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں
میں ہوتا ہے ۔" کېدے شي چې د بحرونو نه د ښاغلي مراد د
ټپې سېلابونه یا چپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره
خو ددې جملې څهٔ بل تعبیر ورانديې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړي راپیدا کېږي چې کټې یوه ټپه په کټو. بحرونو کښې لیکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلی په دا قسمه جملو نظر ثاني ضرور کوي. بناغلی دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د یا قربان نه علاوه یوه نیمه مصرعه وي - بیا که هم بناغلی اباسین په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نیمه مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بیا به راسره دا هم مني چې ټپې کښې د یا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر لړې مختصر او د وړې مختصر مصرعې په معکوس ترتیب سره. ولې دا دعوی به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو د ټپې دعوی.

بناغلي اباسین د فیثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه تخلیقي کړلې ده. او د هغې بې ځایه اطلاق یې په شعري اصنافو کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلے شي نو پښتانه به د خپلو کټو شعري او نثري اصنافو نه لاسونه اووینځي. بناغلے دا هم وائي چې ټپې له په هایکو طلاق ورکول عقلمندي نهٔ ده خو سوال دا راپیدا کېږي چې اخر هایکو ته د ټپې مېړهٔ یا خاوند ویل کومه هوښیاري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي ته نهٔ وي حاصل. بلکه اهمه خبره په دې سلسله کښې دا ده چې اباسین صیب د تنقید په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هایکو غریبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي سیمه کښې ښځو ته د طلاق حق نهٔ وي حاصل. او بیا ټپه خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې بناغلي اباسین څهٔ خفیه قانون سازي کړې وي. ایا دداسې خبرونه دا نهٔ ثابتېږي چې د ټپې په مینه کښې ځنې بناغلي هم د ټپې پښې راکاږي چې د سړي پرې زړهٔ خوږ شي.

ګران بناغلے اباسین خپل کالم کښې وړاندې لیکي!

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے........ ٹپے کی مثال موٹر سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی سفر کر سکتے ہیں....... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے....... ہائیکو ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[۱۴]

زهٔ منم چې تشبیهه چرته هم ثامنه وي خو اباسین صیب چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غیرادبي او عامیانه تشبیهه راوړلې ده. سنجیده ذهنونه به پرې ضرور بد وائي. خاصکر په تشبیهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې
ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې
له ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین
به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د
موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي.
ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا
صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي
چې په موټر سائیکل د دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے
شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نه وي. خو ښاغلے دې
ماته دا اووائي چې آخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر
سائیکل د دریو نه زیات کسان سورَوي او که چرې داسې هم
اوشي نو آیا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اداره
ګرد نه ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو
نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار و چې په موټر سائیکل
د ګنجائش نه زیات تنان سوریدل یو قانوني جرم دے
خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے
اباسین ټپه چالاني کول غواړي. چې زه ورسره اختلاف
کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هایکو د ټپې
کره مېلمنه ده. او مېلمانه څوک د کور مالکان نشي جوړولے
زما په خیال داسې سوچ نه صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ
ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه
واخلي نو پښتانه ئې په خپله توره او په خپله وینه
حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل
کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نه پردي کوي. اوس که
بالفرض ټپه هایکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به
د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ په ټپه نوره هم د
قدر وړ اوګرځي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هایکو
وجود د ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نه دے. بلکې
هایکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي
منزلونه لټوي. چې د ځني استثنائي صورتونو نه
یو اړخ ته ټپې سره هیڅ مشابهت او مماثلت نه لري بلکې
د ماډرن سنسبلټي او جدید حیاتو په حواله هایکو د
ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي
اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګني د ټپې په
موجودګۍ کښې هایکو خپل ځان ژوندے نه شي ساتلے
په دې حقله د ښاغلي زبېر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه
ده. لیکي:-

"څه موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو د "ډرګه"
"څریکه" "ترائیلي" او هایکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دہ۔ او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوي لګیا دي. دغو اصنافو کښې "څریکه" او "ترائیلې" داسې وُ چې خپل وجود کښې دَ توانائي دَ فقدان له سببه ئې مخ په وړاندې سفر جاري ونهٔ ساتلے شو او لا ئې په سر کښې پوره نهٔ ده وېشلې چې خپل منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو یواځې "هائیکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف وُ چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې مضبوطې کړې.......... دا جاپانے صنف دَ خپل مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو۔ ولې ددې په ځائے کښې پښتنو شاعرانو دَ پښتون بوټي قلمونه ولګول او نن دغه بوټے وده کوي او دَ یوې تنه ورې ونې شکل اخلي۔ دَ پښتنو سترګو ته ئې داسې رنګا رنګ ګلونه سپړدي دي چې ښائست او سینګار ته ئې سترګې بربښي۔"[15]

ښاغلے اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا هم کوي۔ لیکي:

" میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته یو وارې بیا تیندک شوے دے۔ ځکه چې

اول خو په ادب کښې دَ مفتیانو دَ سره جواز نهٔ پیدا کیږي ادب څهٔ شریعت کوړتې خو نهٔ دے او که چرې دَ ښاغلي دا ارمان وي چې ګني هغه دې دَ ادب درجے مفتي او منلے شي نو بیا پکار نهٔ وه چې ځان ته ئې دَ ادبي مفتي نسبت کړے وے ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه دایو ځائے کیږي او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کیږي۔ دا حقیقت دے چې دَ اعلیٰ دَ تلازمې او دَ علم دَ وصف نه سیوا مفتي مفتي کیدے نهٔ شي۔ ممکنه ده دَ مفتي اعظم دَ منصب په وجه ښاغلے ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې دَ ادبي مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سر زده شوې وي۔ بیا هم ښاغلي ته دا پته لګېدل پکار وه چې دَ ادبي مفتي دَ نسبت سره فتوی دَ منلو او حجت قابله نه پاتې کیږي۔ خو زما په خیال ګران ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا وئیل غواړي چې ما هر څه فرمائیلي دي یا زهٔ چې هر څه فرمایم - هیڅوک ئې هم او نهٔ منئ۔ یا دا هم کیدے شي چې ښاغلي اباسین دَ ادبي او مفتي ادبي مشورو ورکوونکي ته دَ ادبي مفتي تاثر ورکوي۔

والله اعلم بالصواب۔

بیا هم زهٔ نهٔ پوهیږم چې ښاغلے اباسین هائیکو ته بدعت په کوم خیال وئیلي دي ځکه چې دَ تخلیق عمل یو مقدس او سپیڅلے عمل دے۔ او هر کله چې هائیکو دَ تخلیقي زړهٔ چاودون راز ښېدلے یو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منوونکے دے دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګران ښاغلي د بدعت معنٰی په سم ډول نه ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو ټیکونکو د شلېښتم اپرېل ۱۹۹۵ زدم د روداد ترحقه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه چې په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري آیا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ را پیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نه کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نه شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نه راځي. دومره خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نه کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړه راښکونکي موسیقۍ د نشیب و فراز سره ئې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه خوښېږي او مقبولیت ئې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تړه دوه نکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق او نکړو او څرګنده ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نه دې پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نه کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بېخي درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا ووېلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نه دے لګول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

Scanned by CamScanner

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذيبي او ثقافتي
جرړې غوڅول دي. يو باشعوره فرد به هم داسې نه وي
چې داسې به اوغواړي خو زه دا هم نه غواړم چې هايکو
دې د پښتنو په ميلمه دوسته سيمه کې له څه جرمه تهمتي
او يې له څه ګناه سنګسار کړې شي. اول زما خيال دی چې د
هايکو او ټپې موازنه او مقابله غير فطري ده . بيا مې
سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقيد جولۍ
د بيش بها ملغلرو نه ډکيدے شي نو قباحت په کښې
نشته . چونکې د هايکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل
مضمون" د پښتو ادب کمپيوټر هايکو "کښې تفصيلي خبرې
کړې دي نو يې ځايه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم
څه اووايم .

دا حقيقت دے چې د ټپې کښ توصيفي اړخونه شته خو
ځنې خويونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا ښځې توان
نه لري او په ذهنونو يوه سترې کوونکې خاموشي
خوروي . د مثال په طور هره ټپه د" يا قربان "يا "لکه زار"
نه شروع کيږي چې د لوستونکي يا اوريدونکي په وينه
کښې د يکسانيت زهر خوروي . او ددې ډانګورو د ملاتړه
بغير يو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان" يا
قربان " د ټپې لازمي جز ونه مني . بحر تقدير ددې نزاعي
اړخ نه يو طرفته دوېمه خبره دا ده چې ټولې ټپې په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هيڅ
حال کښې د خپلو تاکلي شوو اوازونو دائره يا حصار نه
شي ماتولے . او د خپلو سرونو له جادو نه نشي راو تلے
چې زما په خيال د ټرکسيت يو دننه دے.
ښاغلے پروفيسر داورخان داوُد ليکي:
" د ټپې خپل يو مخصوص او محسوس هئيت Form
بحر يا اهنګ (Rhythm) دے چې په يوه نيمه
مصرعه کښې يو ډير اوږد او طويل مفهوم بيانوي"
نه پوهيږم چې ښاغلے داوُد صيب د ټپې نيمې
مصرعې په ذکر کښې " يا قربان" په څه مصلحت نظر انداز
کوي . بحر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه
کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقيقت دے
که يوه ډيره ښائسته پيغله هم وي او يو رنګ جامه
اغوستل ئې وظيفه کړې وي نو د ظاهري لباس يکسانيت به
ئې د ښائست د ګڼو اړخونو نه د ذوق او دلچسپۍ سترګې
بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پيغله د وخت د تقاضو
مطابق د نوې فيشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي
نو د ژوند څومره سپړلي به ئې ښکلا ګانو ته ځکلول په
لاس اووړيدل غوره کړي. نو بايد چې د هايکو منکرين
او مخالفين د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قيمتي وخت
بې ځايه د ټپې په وکالت او د هايکو په مخالفت کښې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوؤ، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتې، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوی سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي - دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستوماني لړې نهٔ راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ایج کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئې د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته بنه وي. ما ته پته ده چې کاڼے په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبهٔ په ځائے اودرېږي نو ړنګ شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د رواني او تحرک د خویونه په خپلو ژوندي اوسي. ځکه زهٔ غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه لاتلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا ځغې وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نهٔ وي. نو لازماً به خپلې پښې مضبوطې کړي. کنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه نهٔ صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هڅې ځلې هم کړې دي. بیناغلي سعید ګوهر ددې فارم او هیئت تعارف په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په درېمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ترمنځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دویم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د ورمبۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دویمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخرې مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره متردف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخرې مصرعې دے."[۱۸]

مثلاً:

Scanned by CamScanner

اندېښنې مه کوه جانانه
داخو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې
ستا د ګوګل په ښاريه کښې
ځان ترې ساته بچ اوبدو لري لاسونه
کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه
ځکه خو وايم چې ډېر مه کوه غمونه
اندېښنو خوار کړل تر شودو سپين بشرونه

لوستونکي دې پخپله فيصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختيار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه وېل پکار هم دي. زما په خيال دې عمل د يو نوزايېده صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوي صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هيئتي تنوع هيڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د يو صنف د پرمختګ خيال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهيل خټک د مجموعې ټپه ايز هم دے د مستقل عنواناتو تر لاندې آزاد نظمونه ليکلے شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې د ټپې ورميو مصرعو سره په قافيو کښې تړلي دي او بيا ئې د يوې ټپې په ترون

نظم سره ته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج يا کلائمکس ورته وېلے شي. خو متاسفانه زه به دا اووايم چې د ښاغلي سهيل خټک ټپيز هم د ټپې په ستوګې کښې هيڅ ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خيال تر خپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زيات د ښاغلي سهيل خټک د ټپيز سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووايم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې د هيئتي تجربې نه دي بلکې په ازاد نظم کښې د ټپې د پيوندکارۍ او قلم لګولو هڅې دي نو زيات موزون به ځکه وي. چې په داسې واړه صورتونو کښې د ټپې په قديم فارم باندې هيڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلے بلکې د نورو ګټو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعيت او اختصار ته هم نقصان ور رسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي يعنې ساختاني ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحريکونو رنګا

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نهٔ لنډو تنګ کوي. هیله لرم چې لوستونکي به دا په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع ته د یو خاص قسم ګرېز او څنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو ته پوښتنه کوم چې دا بحث چې تپه ښهٔ ده هایکو ښهٔ نهٔ ده. د تپې په موجودګۍ کښې د هایکو د تخلیق جواز نشته یا هایکو زمونږ د خاورې سره هیڅ خپلوي نهٔ لري. آیا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څهٔ فائده ور رسولے شي. او د هایکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زیان او تاوان وررسېدلے دے.

زهٔ دا خبره منم چې هایکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلے شعري صنف نهٔ دے خو ولې که یو بهرنے صنف د پښتون د تهذیب او کلچر د ارتقا او احیا ذمه په خپل سر واخلي او ښهٔ په ایمانداري سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله دغې خدمتګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فیصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانهٔ د خپلو وفادارو په مرګ مړهٔ او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د څنې پښتنو ناقدینو د هایکو سره معاندانه رویه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکیف دا حقیقت دے چې هایکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پیدا کړے دے چې تصور ئې هم نهٔ شي کېدے دغه وجه ده چې تپه چې زرګونه کاله تاریخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قدیم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هایکو سره اوږه په اوږه اودروله او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خیال د تپې او هایکو موازنه څېړله د هایکو د مقبولیت او بریالۍ کېدو سندنامه ده. ځکه چې هایکو پښتو ادب ته تقریباً شل کاله اګاهو راغلې ده. چې یو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نهٔ شي رسېدلے ولې په هایکو د پښتنو په سیمه نهٔ صرف ځواني او ځوبن راغلے بلکې د یوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف تپې سره ئې ناقدینو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله اسټېبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت دے چې هایکو نهٔ صرف د پښتنو د نفسیاتو خبریاله ده بلکې د پښتانهٔ ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که څنې خلق د هایکو مخالفتونه کوي نو زیات نه زیات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هایکو کښې یې لږه تخلیقي زور پروت دے ځکه چې کمزورې څیزونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے زما یقین

Scanned by CamScanner

دے د هایکو د منکرینو بې ځایه ضد و نه په هایکو د
اسمان رفعتونو ته یوړه نه یوړه ورځ خاطا ورسوي دا
مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې رښتیا ښېي، ژور اثار او
ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

اوس که زما د خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې ګني
زهٔ هایکو له په ټپه فوقیت ورکوم نو ډېر بد به کوي.
زما خو د زړهٔ له تله دا اواز راپورته کېږي چې د پښتو
ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې
پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده مومي. ذوق
ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې
رابیدارېږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زهٔ محسوسوم چې د ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه
او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا
دواړه یو بل سره په څنې موقعو مرسته ضرور کوي
خو د یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې
د داړه مباحثو باوجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو
سره تړلے شوي اصناف دي نو د یو غندنه هم عقلمندي
نهٔ ده. بله دا خبره چې اعلی ادب په موضوعاتي او صنفي
دواړو حوالو د جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او
طبقاتي تقسیم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ
ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونو د خوبۍ او ناخوبۍ باعث ګرځول هیڅ
دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبې او ادب
بېخي خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو د پښتو
ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ اوس هایکو دومره ورکه
سپکه او بې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترګو
اوګوري.

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مأخــــذات

(۱) آزاد اشنغرے ، دَ اظهار دَ هایکو تجزیه ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ، ۹ ، مئ ، ۱۹۹۸ء .

(۲) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور ، یکم جنوري ۱۹۹۸ء .

(۳) اسیر منګل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن .

(۴) مشتاق مجروح یوسفزے ، انې اینډ کو هایکو ، غیر مطبوعه .

(۵) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز یابو حیدر روډ پېښور ، یکم جنوري ۱۹۹۸ء .

(۶) اسیر منګل ، ایک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن .

(۷) مشتاق مجروح یوسفزے ، انې اینډ کو هایکو ، غیر مطبوعه

(۸) ایضاً ایضاً 〃

(۹) ایضاً ایضاً 〃

(۱۰) پروفیسر داور خان داؤد ، ټپه او جدیدیت ، ص : ۹۷ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء .

(۱۱) پرېشان داوُدزے ، ورځ پاڼه وحدت پېښور
وخت یوونس نیې جې ، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -

(۱۲) خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، اباسین یوسفزے ، ځائے کیون ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ایډیشن

(۱۳) ایضاً ایضاً 〃 ایضاً 〃

(۱۴) 〃

(۱۵) زبیر حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فروري ، کال ۱۹۹۸ء -

(۱۶) اباسین یوسفزے ، " ځائے کیون " ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ایډیشن -

(۱۷) پروفیسر داور خان داؤد ، ټپه او جدیدیت ، ص : ۹۲ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعید ګوهر ، " دَ پښتو شاعرۍ او وړه اصناف " اولس کوټه ص : ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخیص دے چې دَ ګران پروفیسر داور خان دَ قلم کاوش دے . لهذا دَ هغوي په شکریه او ډېره مننه -

---

Scanned by CamScanner

ډېر ګنهګار يمه خو ما اوبخښه
ربه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اے دَ کلهم انسانيت رسوله
تا چې ښکاره کړهٔ دَ ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله دَ نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زهٔ
مرمه په دې چې داسې نهٔ دې پکار
کاڼې دَ ګل په لاس کښې څوک نهٔ کوي

نن مې له هر څهٔ نه يقين پورته شو
ميانديې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به دَ چاچولي ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران دَ پښتنو وطنه
اوس در کښې غښتې دَ ژوند پاتې نهٔ دي
زامن دَ پلار مړي ته لاس اچوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

راشه په چم کښې دښمنۍ جوړې کړې
ځان کړې ماجانه بیا مې نهٔ پېژنې
مور به دَ ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې دَ داسې پښتنو پرده شي
چې دَ انګڼ ګلونه اوشوکوي
ترېنه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوندون تېروُم
یو خوا پېتې کښې اوبهٔ خورکومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
وهل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما دَ وینې ډرپ ختې دے

وائې جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله څهٔ دَ پردو نهٔ کوم
چې خپله مور دابانډي کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که دَ خېرات نه دَ خانانو دَ مرګ
غریب دَ خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې يوازې کړم په نيمه لار کښې
نو زهٔ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ ميانـدو غـږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تاخپلوي
دومره پاسته که ددې خوږ کاڼې وو
نو ګيدړانو به وو ټول خوړلي

شمېر زهٔ دَ کلي شريفانو کښې يم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

يم بې روزګاره انتړويو له ځمه
مينه کوه خو داتر غاړه نهٔ شي
چې دَ جامو استرې مې ماته نهٔ شي

بازار کښې ګرځي ښهٔ ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووينې خادر کړي په سر
زمونږ ه ښځې مونږ نه ستر کوي

شېرينې ښهٔ داده چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوي
غلهٔ دَ قاضي کور. کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خېر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څهٔ
پېغلې له کوره په تلوار راووځې
رب دې جوړې کښې زموږ خېر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شېبرې تېبې به راځي نهٔ په ما
چې پېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پترې نهٔ نیسي
زهٔ چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخې د هېر پېدلو نهٔ دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
وېم که مې تهول کلے په کانهو اولي

وائي زما غریبې بدې نهٔ شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکې
راته وډونو کښې کالي پسخوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوړو تندو يې پروا نشته دے
وائي په کېږه دې نخره يم خو
راله پيدا چرته د سر سپوږي کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو تمتا خو نه ده
چې يې په لاړو کړ کوے شيريني

دا چې په خه فريب کښې کېږه يې ته
ستا سر تيزي به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژرنده نه وه

په پټو سترګو پرې باور مه کوه
شيريني پام کوه چې تېر نه او ځې
د ملا منډه د جمات پورې وي

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده د ژوند
شيرينه ژاړي چې مې سرغوڅوي

بې ځايه نه دي ويربدل د ښکلو
زما د تندې انتها داسې ده
بت هم ربېږي چې زه ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د ړندو دے تاته ښه پته ده
ته د کمځو ولونه مه پرانیزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نه شي

○

دب دې کړي خپرځو دا شګون ښه نه دے
پیغله دولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

○

څه ننګیالي دي قاتلان د سیمې
د سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خپرځو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکاني اخستلے نه شي
څوک به په کاڼو کښې قلم نګوي

○

خاورې به پوے شو د تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چپو ته د سیند
کتاب ورلړه کړو ټکلان لانیسو

○

ځان کښې څوک توان د تماشې نه لري
بس د هوا په لور روان دي زغلې
څوک د پیریانو په دولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستړتیس زمونږ دَ لارې خنډ خو نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو دَ ینګاې ناه په یو دَو را اوځي

زړهٔ اخر صبر کړي سلګو کښې واني
کوه چې هر چا سره مینه کوے
خو شپې له ځان کور ته را اورسوه

په هیڅ فریب دلاسه کیږم سه ناه
کټ چې پرده شو خو دَ نیمې شپې شو
سترګې مې نهٔ ورځي که ډېر ستړے یم

زړهٔ کښې ئې اور دَ مینې بل ځنګه شي
دَ چا په کور کښې چې ښېرینې زما
لوبه ژوندې · انغري مړهٔ پراتهٔ وي

څومره سلام دَ هواګانو په رُخ
یم دَ سپېریانو دَ وولو په مثال
ځان رانته مهٔ سپاره بې کوره نهٔ شي

شونډوه مې رو رو دَ بجي شنه کیږي
اوزهٔ په دې سوچ کښې راګیرمه چې
دوه تورې یو تېکي کښې ځائے ځنګه شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داري وهمه سرچينه يم دَ ژوند
تابه لېدلي وو رڼګونه زما
خو که دې سترګې پټې کړې نو وې

زه خو دنيا ته فرښته ښکارمه
ډېره له دغې ويرې نه ځرايمه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نه شي

څه بې حسې ده په ماحول کښې دېنار
پراته دي قتل تورياڼي دَ وطن
زه هغې مون باندې بيکم سره خُم

اوس به په دې کښې تاته څه وايمه
زار شمه ستا له سادګۍ شيرينې
منې زما او خوښه خپله کوې

دَ بې‌سنلوې ګل ئې شيرينې زما
که په جبو کښې هم ښته ئې مدام
تور به دې پورې په ملنه نه شي

چې دې بحث کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شيرينې زما
خولې ته تو کلې لاړې نه راځې بيا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائې ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګي ته غاړه نهٔ ږدمه زهٔ
مخ به مې اوس کفن کښې هم نهٔ وينې

نن يوې ښځې خپل خاوند ته ويل
سختې بې ځايه په ورو مهٔ کوه
تهٔ چې زلمے وے تا به څهٔ نهٔ کول

له سپينې ږيرې دې حيا راځي خو
مهٔ وايه دا چې فرښته يمه زهٔ
تهٔ څومره وران وې تا ته ښهٔ پته ده

دَ حقيقت دنيا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږم مه نه
زهٔ دَ ځوانۍ دَ خوب تعبير غواړمه

بلا ختلې دې په سر رقيبان
خدائے شته چې نور ورته هيڅ نهٔ وايمه
خو لږه منډه تړې ضرور خلاصوم

دَ مينې لار کښې چې تيندک شمه زهٔ
شيرينه اووائې په خود کښې اوسه
داسې دَ لوړې نه په دَو ولې يې

Scanned by CamScanner

دا قافلې دې په سفر کښې اوسي
خو کومه لار چې د منزل لاره وه

وائي چې نن هغه سيلاب يوړله

شيرينه وائي له تا زار شمه خو
وادهٔ د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نهٔ دي

زمونږ نصيب زمونږ په لاس کښې نهٔ دے
وائي که اور ته موهم واچوي نو
د مشرانو فېصلې به منو

ماشه غوښتلې وو او داشه اوشو
نن مې له هر څه نه باور پورته شو
چې مې د مړې کېږې چيچل اوليدل

دلته انصاف د چيندخانو تول دے
پړېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوبا ئيلې که پوزه کټې

اووائي خپل عزت پخپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې ستا تورې بڼې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي
او ورته اووائي هاګۍ دا چوره

○

منم دَ مینې تقاضې منمه
قسم دې ما به هیڅ ویلي نهٔ وو
خو واره چې چې خولې میږو اوخوړې

○

څوانه څوانۍ او دَ سپرلي مازیګر
داسې په یو بل کښې غرق شوي دومونږ
چې رانه ورکې دَ خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نهٔ لري
حد کښې دې اوسي کښې بنسهٔ به نهٔ وي
مونږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

○

تېښته دَ ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر ستر ګو منم شیرینې
خو ګوتې اویو کښې دوبېدل بنهٔ نهٔ وي

○

خدائے ښته دشمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لویه دَ ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

منم فریب دی خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځوانۍ مرګ مسکې مسکې ګواښونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
کښې نو زه خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړه کښې ځاے راکوي

ژاړي له سره لوپټه دې کړې
وائي بهر له کوره شپې مه کوه
کښې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږې نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچې ورک شي چې ما اووینی
لا حادثو هوښیاره کړې نه ده

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نه ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کیږدۍ تېښتې مې اولیدلې
پرې مې کړې نن ځان له د بڼتو څوکې

Scanned by CamScanner

شپه کښې له کوره پېښتې نه اوځې
مرګ دې روا دے خوشحال خېل کالۀ ته
دَ نمر ختاتهٔ نه ځکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو تورتوله شپه بيا
ما سره ستورې پټ پټوڼې کوي

بې وفا نهٔ يم خو تسړېنې زما
دَ زانګو سېل چې را روان اووينم
زړهٔ زما هسې په هوا غونډې شي

پېرېږدوه خندګه په تا مـلا وتړم
وس چې دې اورسې بې خوندې نو تهٔ
دَ خپل مېړهٔ خبره هم نهٔ منې

هرو قلم ترې راخستلے نهٔ شم
ماشومه سازه کړې له ځانه وائې
راله په لاس بانډې کمرې جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وائي چې ستانه زهٔ اوزګاره شمه
بيا به ځاروو ته بوتاوه کومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو چاته څه او چاته څه بانه ښي
د ښلو ژړندو که راوتې وې خو
ګېر شوې اخر د لوپټې پسکې کښې

خلقو په ما بدګمانۍ کړې دي
ثابت که یو جرم هم نه شي په ما
زه به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هیڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تېندکه

ګرانه ښوره وړه د پښتو یالنه
پلار ئې په سونړ بانلې جرګه کړې وه
نور ئې د شپې تیاره کښې کور پرېښے دے

غله راختلي دي په کور، غلې شه
سوچ ته مې پرېږده که څه لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مه کوه

راوړې چې ماله پلوشې د سحر
څوک ئې پلوُ قدرې هم اونه وینې
کور ته د شپې تیاره کښې ځان رسوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

طوفان یې یو نسي جولۍ ته دِ چا
واړې نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس رالره راکړه کښې غرقه شومه

○

په ژوند کښې ګټه او تاوان څهٔ وي لا
پربږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې دَ وادهٔ ارمان مې اوروړېدهٔ

○

مور یې نن پلار ته په حیرت اووېل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې دهٔ نو
اوس هره مونږ کره مېلمه نهٔ راځي

رووانې نهٔ پورې کوم ننګرېزې
رانه چې بل وطن ته ځي مېنه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اولګي

○

دَ ښېښې کومه ادا اوښتایم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ یم
له آئینې نه هم سترونه کوي

○

څوک ورته پورته هم کتلے نشي
آ چې سر توره را اوځي له کوره
توول چاپېر چل شي لوېته لوېته

ساړهٔ ساړهٔ آهونه ښامه کوي
ستا د خونې تاؤ چې راپورته شي نو
اوبهٔ اوبهٔ شي ټول د واورې بتان

زهٔ ښهٔ تپوس کوم او ته ښهٔ وایې
یوه خبره دې هم روغه نهٔ وي
تا جوړ په اوښو باندې سورلي کړېده

خوښه دې ښکله ده خو یاد اوسه
ګرځې به تل خاورې په سر سپونه
چې د خاوند سترګو کښې خاورې نولي

د ښار ماحول درنه څادر لرې کړه
یاد کړه جهاز چې به راپورته شو نو
شوې به کوټې ته په یو دَو دننه

وائي بې ځایه طمع مهٔ کړه له ما
اوتړه دا ټټو په سپورې ګنې
څوک به سپوا مانه خرابه نهٔ وي

زهٔ بې له ځان سره حیران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس دَ عمر
پېغلې آنګې کښې په خرپوسو شولې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

یم د تعبیر د بلا ګانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړم ځان
یاران په بیړه باندې پیاز کړ ځوي

دا ښه انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوښان خلق په بیړه وهي
بل خوا څوک ګفت قدرې کولے نشي

پردي وطن کښې مې زړه خورغوندې شو
له ځانه ورکې ښائسته پېغلوکې
مسافران درته یادیږي که نه

مهمه دا چې ستا د زور ښه ښه
خو چې زما ګرېوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شي کومه له تا

سترګې په ما باندې بڼې توري دي
کورته په وړه موده پس راغلمه
په سرو جنډو مې استقبال مه کوه

دومره زبېغلې یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کور کښې میوه اونیسي
په ما د کاڼو بارانونه کیږي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واټې خوشبو ستا د بدن رازونه

○

خولې راته وازې حادثې اونيسي
له کوره ورک شو چې له کوره اوځو
موږ د ژوندون په کوم پړاو پراته يو

○

ما ورته وېل چې کله مه پرېږده خو
منې کېده نه خکه تېر ماښام ئې
د ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د يکنک په خوند پوئے شمه زه
ذره هم ځېل سې ته نه پرېږدې ما
شېرينه ماته مېلوکان کسېږوي

○

دا نه چې پوئے نه يم په سود او په زيان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زه به په چتې پسې باز پرېږده مه

○

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا د کمځو ولونه مه پرانيزه
چرته تيارهٔ لار کښې تيندک نه شمه

Scanned by CamScanner

خدایه شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چې ما او وېني
څه رازداري خو شته د مور او د لور

زه چې د سیند څپو ته کورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کېږدي
وائي څه او وایه چې څوک یمه زه

بنه روغ رمټ یم چې بیا یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جور په ما باندې تاوید کړے دے

دا حقیقت د چا دا په څه خو نه دے
درنګ سپېرلو پېړۍ ړندېږو څکه
مونږ په صحرا کښې اوبه خوړ کړے دے

مونږ په سپېږې تږه وو پخوا ختلي
افسوس خو دا دے چې زمونږه د کور
درشل که او دړېږي، دېوال پرېوځي

بنګړي په لېچو کښې په خیال شرنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سېوا له دې نه څه واېمه
بنګړي دې مات شه د پېنزېبو سره

دوې ستم به څه تعبېر کوي څوک
بېنه چې مې غرق کړي نو شېرېنه واني
توبه توبه داسې به بيا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند کړې شوې
د مياندو تېنو کښې شوده او چشولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېولې خوشحالۍ اوخوړې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے يوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسې فضا کښې
څوک شته چې لاس کښې دې په سر د يتيم

Scanned by CamScanner

دومره خو حق شته په دې ښکلو زما
چې يې په زړه پورې ښه کلک اونيسم
دَ ښائستونو، دَ جمال شاعر يم

○

دې کښې به راز څه وي پوهيږمه نه
په سمندر چې بارانونه کيږي
او سوزې تندې نه زموږ فصلونه

○

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وښل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې دَ لور له سره شال راښکلو

څو به په خپلو کښې پښتو کوو موږ
څه چې ارمان دَ زړونو اورړو
څوک دَ اختر په ورځ روژه نه نيسي

○

ساه راله ووبه دَ سپرلي هوا کړه
اوس دَ الفت طمعې دَچا نه اوکړم
دَ ګل سينه کښې هم دَ کاڼي زړه دے

○

دَ خدائے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکنې مابنام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې ګونګه شي خبرې مه کوه

څوک ترې خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوبدې ماړه شو
څو ملکان د کلي
د لوږې مړه شو

ځمه چې وړاندې
نو اسمان هم راکوز شي
اوبو ته لاندې

قد مې لوړېږي
او جینکۍ د کلي
ما ته پسخېږي

غم مې لږ سپک شو
ما اوښې ته کتل
ځان راته ورک شو

مخ مې بد رنګ شوی
چې پېرې هوا اوګلي
آیینه زنګ شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دے سینو کښې
شپېږیږي مه ډوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

○

ځان باندې تنګې
پښکال غرمه شوې
وه سپرلې رنګې

○

لوټ شو اخلاص کښې
او وایه پاتې شپه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
خو که د پلار وي نو هم
ژړنده په وار وي

○

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم رښتیا دي

○

پېغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راځاځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا منډوي ښارې
په هر قدم غوڅوي
د خلقو څېرې

○

اور کښې انځېستې
ستا تصويرونه ګورم
خوب رانه تښتي

○

کور ته دې زړه ځي
ژړنده د سوال ټپاه ده بو
چېرته کښې ګرځي

په تال چې ځانګي
ځني نرۍ ستړي پېغلې
اور ته وردانګي

○

ځه چې دې ښکل کړم
خدائے شته د هرې سيمې
خاورې به ګل کړم

○

نيت دې خراب دے
ګيني شو هر ورکړے
ګل د ګلاب دے

Scanned by CamScanner

ساه اوښي مانه
په کومه لاړلې ته
دَ زړهٔ درمانه

منزل دې ورک شي
په تږوله لار چې سړے
له بنې سپک شي

جنګونه کیږي
په تویودو دَ وینو
تندے ماتیږي

وینې به تل څکي
چې دا ښاریان همیشه
پې دَ یوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګریوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
دَ اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

درد ونه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

○

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
وینې څڅېږي

○

سپرلي په لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
ګلي وېجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ زده کړے کله
دَ زرکې چال دے

○

دا ښهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور دَ ګلې
دَ ښار بازار دے

○

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشې فنکار ئې
د پېغلو بُت سازوې
هسې اوزګار ئې

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس په ولاړې

هسې به ونړشي
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوڅي
کومې به شنړشي

شماري بس ستوري
د شپې راپاسوي ما
کار راله ګوري

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړي
د ګلو لښتې

سندرې وائې
را توول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
دَ اونو سپوري

اوواڼۍ پوے شوي
تهٔ چې مسین شوي په ما
لاړلي توے شوي

تیکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
بچې مې ژاړي

کور مې زړهٔ تنګ شي
چې نیمه شپه ججرهٔ کښې
دَ بنګړو شرنګ شي

اوس هسې ژاړي
نهٔ راځي خولې ته بېرته
توکلې لاړې

دا څهٔ قیامت دے
ځواني دې شوخه دهٔ او
تصویر دې نت دے

Scanned by CamScanner

خو شے دستور شو
پانړه چې ستا زیړه شوه .
نو ځ دې سُور شو

کور کښې تنها یم
اوس به دَ زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وانُي کوکو یم
راته پسخېږي تپې
زهٔ هایُکو یم

قصه خانې کښې
ښکاري ګکارهٔ مخونه
په آئینې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نهٔ شي
دَ چا په لاس کښې

ستا چې ښکلا لوشي
د زړه درزا ستړه شي
هوا په رو شي

ځې زما سپورے
وائي هر څه منم خو
راته به ګوري

ژوند څومره تريخ دے
ذهن اوده دے په خوب
او زړه مې ويخ دے

راته ځښتېږي
وائي غني ډېره ده
واورې ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو مکمل اندامه

زما حيا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پړونه نغښتي
پېغلې را اووتلې
له کوره تېښتي

ښکاره به غلا شي
تا ته چې ګورمه زه
وار مې خطا شي

زړونه درزېږي
چې آینې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګين شو
راکښې مستې راغلې
سر چې مې سپين شو

اوبهٔ دې زور شه
چې ماتوې حدونه
څهٔ څهٔ دې تور شه

سر که ئې سپين دے
په هېڅ هم نه پوهېږي
سودم ته شين دے

Scanned by CamScanner

د کلي خلق څه ړاندهٔ خو نهٔ دي
خدائے شته مرۍ ته به دې لاس پرېوځي
چې د هتيانو غلا په ټيټه کوي

اووائې ټول د اکيجن کسے دے
ايتکو ته هسې خوشحالېږي څله
څوک لېوني نهٔ دي چې تا يادوي

زړهٔ غوڅوي د اوازونو فرېب
چې مېنانو نه نغمې هېرې شوې
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګينه حادثه ده د ژوند
خبرې مو اوخوړې جذبې د وفا
يو بل ته اوس د مينې خط نه ليکو

د خپل بنايُست له زوره نهٔ دي خبر
دراز قامته، جادوګرې پېغلې
دېر مې کچه کړې چې منتر پخوي

شېريني تا سره له دغې ويرې
وادهٔ ته غاړه ايښودلے نه شم
زما به تا سره کوږدن ماته شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کتابونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وویل
بیا به د خیر طمع له ما نه کوې
چې زوړ سړی ته مې په زور وادوې

چې مزدوري په کومه ورځ اونه کړي
بچي یې تږوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نماځي څوک

دا سې ښاغلي هم لیدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د چمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې یې زما دیدن را یاد شي که
بلې ته او ښېژي په سره غرمه کښې
زر د کوڅو سپل را والوځوي

ناساپي کړیکه کړي نیازبینه وایي
د زړه په سر مې په ټوپک اوولد
خو چرغکي په لاس کښې مه رانیسه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ زړهٔ درزا مې په اختیار کښې نهٔ ده
ښار کښې جوړ اوشوله دَ بم چاودنه
دَ کور تمبه دې په یو درز دړې شوه

یو سمه چرته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور وروره بند کړل په ما
ما له به څوک په زړهٔ کښې ځائے راکوي

یوه جګړه کښې زمونږ دَ کلي
خلقو رانښکل دَ ادیرې حدونه
ټول بیا دَ یو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځایه ما سره ایرې مهٔ وهه
ډمه بس ډمه وي که هر څهٔ وائي
نهٔ دَ چا لور وي او نهٔ خور وي دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک ئې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستومانۍ زیبرګي ئې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شې ورته ما ووئيل
دَ لېونۍ شونډې یو ړپ اونیوې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېغله چې مانه اښترويو اخلي
ساه په سکېندو شي ځه په ګرانه واېي
ستا سوځه خيال دے د وادهٔ باره کښې

په چاپېر چل کښې خرابي دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختي اونکړم
وېم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
ښځې به څوک په درمسال کښې کوي

ته د ژوندون د مايوسو علاج يې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نهٔ کوي

داسې نڅوړه کړم ازمېښتو نو د ژوند
شېرينې ستا خانه بد وش يادونه
اوس د زړهٔ دشته کښې پړاو نهٔ کوي

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګماډې ګليا دي اشارې ماتوې
او هسپيان خپلو کښې ګپ لګوي

Scanned by CamScanner

جرم د چا، سزا د چا لوېږي دا
یو د پولیس له سترګو ځان ساتي او
بل په یوه پیسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګورئ که غږ نه کوو
ګڼئ خوبونه به مو هم کړو حرام
موږ د چا میراث خواره خو نه یو

زړه ئې غلبیل، زلفې ئې تار په تار وي
ویل ئې زه ډېره بې خونده یم
ګنې نو ته هم هېرېدې شې له چا

شېریني اوباسه زکوة د حسن
دا افتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خیرات نه کوي

سر به بې ځایه درله څه خوږوم
د پښتنو له هوښیارۍ نه لوګي
کورونه وران کړي چې جګړې سازوي

په څه پوهېږې نه ماشومه ئې لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني مېوه اونیسي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

لاس راله مه راوړه نادانۍ جینۍ
بلا کړې ده په وجود کښې زما
پام چې بسترې چرته لمبه اونکړي

○

ډېر تورزنان به داسې هم اووینئ
چې ئې سرګند شي د ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تور پورې کړي

○

شېرینه اووائې په ډېره مینه
چرته خو لاړ غلطوه لالیه
ویرېږم لاړ چرته غلطه نهٔ کړم

چې خهٔ بلا ئې تهٔ بې حسه جینۍ
زما د زړهٔ د قیامتونو درزا
خدائیګو د کاڼي بت کښې ساه راولي

○

یې د سرو سپینو خزانه شیرینې
درته خراب د چا نیتونه نهٔ شي
کمڅۍ را اوسپړه، ماران پرانیزه

○

دا نظر ونه به تیندک خوري ضرور
ستاسو د ښار کږو وږو لارو کښې
وه کلالۍ سم ګډ ځېدلې شي څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ژوند دَ حُسن ننداري څَنګه کوُ
درانهٔ پښه وونه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته څو که چرته ملا نیغه کړو

پرېږده چي ښغلې ځي په خپله لاره
چېره يې مه کښې ستومانه به شي
تورې ځي دي که راپارې شولې

وايم چي تلې ستومانۍ به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اونهٔ رژي
کورته چي راشمه نو لا ستړے شم

شيرينه اووايئ قربان شم له تا
غزل غزال مې راخوربږي په زړهٔ
ستا هايکو رانه تېرې هېرې کړې

دوه ورځې ژوند دے تاته بنهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه دَ ناز مېږمنې
سرکښي پرېږده دَ شيطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چي قدم بږدم دَ کابل جينکۍ
راته په لاره کښې شيندي ګلونه

Scanned by CamScanner

زهٔ يې له سترګو لګېدو اووېستم
ماله قسم راکړي چې غږ مهٔ کوه
او خپله ټول کلي خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوړې نهٔ دي
غريب سړے يم خو ګل ښائستګي زما
دَ چا عشقونو ته پسخېږمه نه

ګن تصويرونه شي خوارهٔ په ذهن
عېن چې په نيمه شپه زمونږ کلي کښې
دَ سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

دَ حسن انتها خبره ولې نهٔ ده
غوټه چې ګل شي په قيامت کښې دَ ژوند
ځان راته ډېر خدائيګو پيکه ښکاره شي

زړه مې اونيسي، سنګو کښې وائي
خلق خو خلقو باندې چل نده کوي
کور نه په نيمه شپه بهر مهٔ اوځه

سيند ته ګلونه ورګنډار کړي وائي
څهٔ عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مېنې کتابي مېنې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د یاران شپې رانبکې شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد د کلي
لګه کوروته چې اوبو اوړي وو

د انتظار هم څه حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ د غسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې د ښایست د بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نه پېژندهٔ ښکارې هسې
لکه په ګڼو کښې چې اوبښ وي روان

زما د خاوړو کور جوګه نهٔ وُ ستا
شپې ینې ما په اسمانونو غوښتې
څهٔ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه د ژوند
بېغلې دې تا سره سیالۍ نهٔ کوي

توبې ویستلې یو نوکر وښل ئې
کورکښې چې صبب نهٔ وي بي بي ظالمه
ډېر ناروا کاروته اخلي لله ما

Scanned by CamScanner

هر څوک چې څه اوکړي، ربي هغه
لار کښې کښېنه ماه خپله لار اخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سرې شته دے

تاوده، ساړه که دې د ژوند اوبدل
پېغلې مستې به درنه تړلې اوځي
بیا به په تا باندې غوټه رانشي

سترګې له دغې ویرې نه پرانیزم
زما د زړه په رنګې تق اونه چوي
ته چې شېرینې پوکنې پرسوي

زغم به کوې ډېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مرۍ ته وانه چوي
د کور انګړ کښې څوک دېوال نه وهي

سمه شه بنځې په خپل حد کښې اوسه
زړه د تېول کلي نه نفرت ورکوم
ته راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منئ او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په بنځو پړے
بیا به ترې ګېډې او بېزې جوړې وي

زړونو کښې اور دَ مینې بل کړئ کښې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدائ ښکلو واوره کېږي سړې

راته ستا یاد داسې سُرور راکوي
لکه دَ ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پېغلې دَ ښار پارک کښې راټولې وې نن
وېُل ئې راغله یووېشتمه صدۍ
ځې چې دَ کور درشلې اوغورځوؤ

شپېږنې زړۀ دے نرم شُوے نۀ دے
نماښُتي اوښکې عبث تویوې
کاڼي اوبو کښې وراسته کېږي کله

شنه چې مې شوندړه شي دَ قام دَ وړو
لکه دَ چرګو دَ بچو بُغرې شي
اونخلي خپلو کښې ډېران بیلوي

لږ انتظار دَ محرومۍ ئې اوکړه
تر څو چې چرګه کوړکه شوې نۀ وې
نو په هاګو باندې بچي نۀ کښېني

دَ قام تور سرې دې سر تورې نهٔ شي
تازه تازه غومېږي غومېږي پېغلې اوس
ګرځي خېرات پسې ، دا کې غوړېږي

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې دَ خوارانو نه خانان دَ کلي
دَ کوره چارې مزدورې هم اونيسي

مات شي بڼې دَ مصوّر قلمه
زما دَ خيال دَ ښهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چې ټول دې په اوبو وړي دي

لا په شلمه صدۍ هم تېره شوه
خو لا زموږ وطن کښې هاغه رنګې
خالق دَ غار نه راوتلي نهٔ دي

وېل مې راغله يوويشتمه صدي
دې کښې کوڅه کښې يو ملنګ چغه کړې
سحر را اونهٔ ختهٔ، شپه تېره شوه

تا به وېل چې مړه ژوندۍ ستا يمه
خو داسې کوې مجبورۍ دي وي نن
فريم نه چې تا زما تصوير دړې کړو

څه اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
ما نه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په خټکل به مې اوده پرتاه وې

ډېره کم عقله يې زما لېونۍ
اوس د چا خولې خو څوک کنځلې نه شي
زما په سر پا سره شر مه کوه

موږ په جامو کښې نه ځائيږو په دې
چې دا ده راغله يو ويشتمه صدي
کور که مو وران شو نو پروا د څه ده

اوس نه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو ګورې چې راکوې
ستا په کنار کښې خو اوسېږمه نه

ورته مې او وې حيثيت څه دے ستا
وېل يې غواړم چې بربنډه نه شي څوک
پرتوغ اغوستې نه جوړوم لاليه

پېغلو کې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څه چې کېږي پابندي نه منم
زه خو څه ستا لاس ته ناسته نه يم

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ مې تـق اوچوي چې مېچن ګرځوي
شپږېزې خپې به شي دمه پکښې خوره
رب به زمـونږه دا نیستي غوټې کړي

جذبه جذبه دي دَ ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ بېخي دَ شپې ځواني ده
سپوږمۍ به دې کښې هم ستړونه کوي

دَ شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړهٔ دَ بې خوندۍ اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

ګله اودرېږي دَ نګهت قافلې
بله دَ ګل وږمه وږمه خورېږم
خوبونه وینم تعبیرونه وېشم

ټوله دَ زر او زور خبره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ شوکوم
څوک دَ جرګو هېڅ پروا نهٔ کوي

دَ نوي نسل څومره لوے زړونه دي
دَ پلار نیکهٔ هېرونه هم ورکوي
په ادیرو باندې پلازې اودروي

Scanned by CamScanner

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زمانه هم ګیلې نهٔ کوې
لور دې مدام ماسره ژبه کوي

لږهٔ سر تېږه ده ید خویه نهٔ ده
که دغه یو عیب ترېنه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښهٔ جینۍ ده

تهٔ هم په پوزه باندې نهٔ پرېږدې مچ
زهٔ هم دَ هائې بلډ پرېشر مریض یم
زموږ دَ دواړو ګذاره ګرانه ده

دَ نمر پېتاوي ته لا ناست نهٔ یمه
چې څوک تمبه زمونږ دَ کور اووهي
اوواتې، خان وېل چې ښکارالله به څوی

خدائے شته که غم وي که ښادي دَ کلي
واغوندي پېغلې دَ رنګینو لباس
په ما دَ اوسپنو نیني اوڅېچي

په بې اسرو پورې خندا مهٔ کوه
بس کړه دَ خدائے نه لږه وېره اوکړه
دَ چا آزار دې چرته اونهٔ وهي

زړهٔ به اخر څنګه زما شي په ځای
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نهٔ وي

څهٔ ناروا دَ فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زهٔ په خپل ځان هم بدګمانه شمه

نېکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زهٔ ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا مېوه يې هم نیولې نهٔ ده.

دي کېږي څوک لاره دَ منزل اوموي
ګوره ځنګل کېږي بیا په نیمه شپه کېږي
دَ اورکو قافله لوټ کړله چا

موږ ځکه سر باندې خېمې کړځوو
چې دَ صحرا شپه بې باوره شپه وي
برق دَ بجلۍ شي دَ باران شپه شي

باران شپې شپې وربږي مګر
اورونه بل دي دَ نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پربوته

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې کله ځاځکي ځاځکي کېږي ګلي
دا تندغرۍ زړه مې اور اوړه کړي
شابه شپې شپې را اوورېږه

○

دَ خدای کار ونو کښې څوک څه اووائي
ماچې ئې طمع دَ خوږو کولې
دَ کرېلې نه هم ترخه اوختله

○

یمه په هر ښکلي مئین شیرینې
واړه رنګونه چې را ټول شي په ځائې
ترېنه دَ نمر سپینه رڼا جوړه شي

بیا چرته پېغلې ستومانۍ اوباسي
ګنې نو داسې چرته شوې نه وو
دَ کوثر غنچې او دَ چینار اونو کښې

○

وائي جولۍ بد مې تر خوشحالي وي
ګلونه نه کېږي انګړ کښې زما
ما چرته شاړکوهي ته اوغورځوه

○

زما ژړا ئې دَ زړه تاوَ کموي
دَ پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې ځاري دَ بارانونو لارې

Scanned by CamScanner

اوسپاري خلق سرو لمبو ته دَ ژوند
راشي بيا يو ساعت له نهٔ اودرېږي
ښکلي، زمونږه دَ وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو ئې پخلا کړم پېدي
سر مې ماتېږي لېونے نهٔ شمه
يوه ډ سپين ګولۍ خوراکړه کنه

پېغلو کې هر قدم په خيال اخُله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بجلۍ سخته جټکه راکړله

ښهٔ سمه دمه وي کاروانه کوي
خو دَ شهلا زړهٔ کښې څهٔ غلا ده ضرور
ساګ ترې سيلۍ يوسي چې ما اووينې

دَ زړهٔ درزا راله په ځانځ اودروي
ټک ټک چې اورم دَ ګړيال، شپېرينې
وايم که ما باندې څوک ډزې کوي

ګڼ اوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مرې غلے شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګروګان اوتړي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

هسې بې ځایه اوس فریاد مهٔ کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څهٔ شي
پیې چې ماشوم له د فیډر ورکوي

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټې اووایې
د سرو نتکۍ راله جوړې او که نه

سم له مابنامه چراغونه وژني
په تاکښې څهٔ ناڅهٔ تیاره خوښه دے
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کاروانه د چاوس کښې نهٔ وي
هر څهٔ کېدے شي لېونی خو کله
کملونه کېږي د انځر اونو کښې

تا بیا کومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څهٔ زړهٔ خوږ وم چې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه روانې نهٔ دي
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

ربئې ژوندي لره خو سوېچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي آباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړه زخمونه چا ته ښایمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زړه د سپرلو رنګونه ستایمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه یادوم
ټول تعبیرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کښې څوک دېره دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما تصوير ته ئې ژړل وېښل ئې
پېغه د مرغۍ مې درله هم راوړي وو
اے د انځر ګله چې چرته به ئې

څه زور ور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نيسي
او نېغه لار راته ښودلے نهٔ شي

مړ نهٔ شم ځانے راکړه د زړهٔ په کوکښي
تاودهٔ ، ساړهٔ که د ژوند ما اووهي
زما به ډېل نمونيا شي کلي

شپېږينه ګونجي په تندي راولي
وائي رښتيا رښتيا خبره کوه
ستا د جامو استري په څهٔ ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تميز د جنس او د جمال نهٔ کوي
اووائي تول خوندونه يو رنګې دي

ستا د ښائېست د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بېوړۍ په تال کښې مهٔ ځانګوه

Scanned by CamScanner

خپلو همځولو ته شرینه وایي
سر ته یې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه د پشکال لېوني

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونیه
درنه په لاره ستړېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

پېغلو وېل مومن ته ګناه نشته دے
چې د خپل کور وروڼه بند شي په چا
نو خاغا چا سره لار اخلي

ني د نازونو اسوناي شېرینې
ځان چیاله ورنه کړې په لاس ومنه
کنې ربلونه به دې ټول والوځي

واني ګیلې دې په سر سترګو منم
مانه باد وبړې غلطي شوې دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې ته ځي

میانـدې په داسې پښتنو بورې شه
پاسي پردې تورسرې او تښتوي
بیا یې د خوښندو څوک تپوس نه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دډې خبرې څخه ځواز خو به وي
خدایه شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېښوس الوځي

خدایه شته خبره به صفا کومه
دا خو بېښې بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلوکنې خوېندې سوزي

کور کنې ساتل مرغ زرین ښه نه وي
هيڅ بيا له خپله ځانه نه شي خېيږ
ښځې داپاسې خاوندان قتلوي

تېښتاه له خپله ځانه څله کوې
پرېږده د سر سپوږې دې مه ورکوه
خدایه شته د کور اوني څوک نه پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نه وي
چې ستا چینار چینار ځواني شېرېني
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې وارې مې ساکانې نه وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوئي

Scanned by CamScanner

زهٔ دې له ځنه تېرېدلې نهٔ شم
هرڅهٔ ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کنه لار راباندې مهٔ جوړوه

په مرو حساب دي تماشګير دَ حُسن
ستا دَ نظر تاؤ يې چې اووهي نو
دَ کيکدانو اوني چيړه اونيسي

ستا نرمېدو راکښې سختي راوستله
چې را رواني دي شوې اوښکې په مخ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼي شوې

په څهٔ ناترسي اوړېدلې يمه
وايي که بل چاته دې اوکاتهٔ نو
ستا کسيرې کښې به اوبهٔ اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو ياد اولره
چې جوارګرو سره مينه کوے
نو خپل عزت به هم په داؤ لګوې

مينه کوو خو مينه پېژنو نه
ته دَ هوا په اَس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولے دے ما

بره دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپله ده شیرینې زما
لږه په خیال کړه سر توره نهٔ شي

اووائي کرانه! پښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مهٔ کوه نو
هر څهٔ به ستا له سره زار کړمه زهٔ

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زهٔ
خبره واړوي شپېلۍ کښې وائي
مور مې ناروغه ده بابا خبر دوم

اووائي ژوند دې شوګیږو او خوږو
په نیمه شپه چې او به خوړله ځې نو
خدایږګو زما له زړهٔ نه اور پورته شي

سترګې به خاورې دَ پېغلوکو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه وائي

ښکل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائي
ته چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

رب دې په دې خبره ما ښهٔ نيسي
پېغلې دَ ښار داسې پيکه پيکه دي
لکه چې خوند ترېنه اوبو اوړې دي

○

منم خبرې زما عادت نهٔ دے خو
چې پښتنې پېغلې لغړې ګرځي
اور دې دَ صدر په بازار پورې شي

○

نور به عذاب څهٔ نازلېږي په مونږ
پېغلې تور سرې چې سر تورې نهٔ شي
بيا ئې په ښار کښې څوک عزت نهٔ کوي

شرمېږي ياني او ښهٔ خوارېږي بيا دَ ميانې
باراني کله لري چرته اوورېږي
نوې هواګانې سوې دَ چم ښځې شي

○

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووېل
ګرانه! که مال دې پتلون راوړه نو
په دوه ميله ټوپک به ځان اووژلم

○

درنه وادهٔ ښځې لښه اووېسته
جوړې خاوند دې زوړ زوړ اوخته
تا خو دَ بوقې نه بلا غوښتله

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه سپېڅلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصل اعتبار نهٔ کوم
خاوره دَ لوې دېرانه اخلمه زهٔ

ستا دَ اوږدو زلفو بلا واخلمه
دَ ژوند طوفان کښې په چا ملامه نهٔ تړه
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژنې څوک

دَ محبت له عظمتونو نه زار
چې دَ زامنو ئې وړونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګرانګانې کوي

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوئي چې هر څهٔ کوئ ستاسو خوښه
زهٔ دَ پردي دېران څخه یمه

ماتېږي کانې تل په کاڼي باندې
زهٔ چاروګې چاته وهلې نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دي دېران له لتې

زور مې په ځائې دے خو غرور ځنګ نهٔ کوم
ګنې په ما باندې دَ ښار مېرمنو
نن دَ ګرانو غوټې هم اوخوړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته هیچا ته ملامته نهٔ یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس چاته نیولے نهٔ دے

اوس به دَ ځان څهٔ صفائي کومه
ځکه بلاخراب سړے شومه زهٔ
شیرینې تا سره مې نیمه کړې وو

خدایږګو په خوند پسې دَ ژوند رانده شو
اے دَ ځوانئ دَ تقاضو سپړلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شیرینې دومره ناآوزګاره یې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مړګ درته یادیږي که نه

دَ زورآور اوبهٔ په لوړه ختې
آ چې بدخویه یادیده کلي کښې
دَ خپو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خو ډوب دې کړمه
زهٔ به چکر کښې خاخا راتلمه
راته چې ملا دسته په اوبو کښې وې تهٔ

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره سېل له دَ سيند ونو نهٔ ځم
هسې ترې هم زړهٔ صبرولے نهٔ شم
او دَ مځي غوښه بلا کړمه وي

سرتوره مهٔ شې خودَ ناز مېړمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سپينه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ايرې کړې عبث
په جينکو هرو ځواني رانهٔ شي

چې څهٔ کړې هغه به رسي مدام
پکښې نيلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پر دو پښتو کښې کړوندې مهٔ کوه

يو ځاځکے وينه راکښې پاتې نهٔ شوه
تورې شپېلۍ چې کله ما اوليدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اووتهٔ

اوخاندې غوږ کښې راته اووائي پټ
تا ته به ځان قلقلاځان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

Scanned by CamScanner

اوواڼې ټولې د قسمت لوبې دي
خلق ګډیا دي سنډاګان لوټي او
زمونږ د لنګې مېښې پېه نه کوي

وائې تر څو پورې به زغم ته ږدم
زه درته کور کښې لمغړې کومه
ځې په کوڅو کښې لوړغنې کوې ته

کم عقلې هسې پرېشانه يې ته
د محبت غمونه بوجه خو نه وي
سترګې پښو باندې درنېږي کله

منم چې ګڼې محرومي مو دي خو
کله زمونږ هېروشيما نه دے
چې د سپېرلو پکښې وړې شنډې شي

مينه اوباسي له زړګو نه وېرې
اوس که اوبنان ساتي ښېرېنې زما
نو دروازې دې د کور تړلې نه شي

اخر به مړ شم که دا حال وي زما
هېڅکله مې يو ساعت له نه اودرېږي
آ لېونئ مې همېشه ياد وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تت چې دې نه شي د ښايست رنګونه
ځان زه د مړګ ښختو ته نيسمه خو
لکه د سوي لاس په تا ساتمه

اوواڼي ټول د اکسيجن کمې دې
هيڅکو ته هسې خوشحالېږې ځله
څوک لېوني نه دي چې تا يادوي

دومره بلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هيڅ نه شمه
د کوهي ختله په کوهي اولګي

وار چې خطا نه کړې سينه لويه کړه
څومره ځنځلي ورته اوغورځېږي
خو پليټېږي نه رواني اوبه

د ژوند له هر ازميښت نه تېښته کوي
راته معلومه د رقيب توره ده
ما د جبو له ماره مه ويروه

ستا په فريب کښې ځنګله را شمه زه
زما د ژوند غرمو کښې سرسپين شواو
ته لا د توي پشکال ګيدړ ې

Scanned by CamScanner

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اومو اوړو شخوندونه وهي

خپله ګناه چې يې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هېڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مهربانۍ دې شک کښې اچوي ما
بيا دې څه ګنده ګنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما د زړه درزا بې ځايه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه يمه
خو مطلبي په خته اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو وېرېږمه زه
زما احساس داسې ښکلن غوندې شو
جوړ په دې کلي کښې چينې اوچې شوې

ومېل يې رب دې پکښې خېر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوکوټي

(c) ketabton.com: The Digital Library

واېي له هر چا په ماګران دې ولې
زما چې نه مني نو څه اوکړمه
رب دې ئې مړ کړي چې ترې خلاص شمه

چې مې په زړه باندې تیاره راځي نو
سر کړي سر تور لوپټه او غورځوي
واېي را اورسېږي پېړه بابا

را باندې خوا د خلقو مه بخوره
موږ ه چې خپل منځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته د ډېرو پکښې غوا ننګ شي

کومه ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چېنار اوني له مونږه اوځي

رب دې کاڼه کړي د شیطان غوږونه
ښه په مړه ګېډه مې تېر ماښوتن
په ګل ورېښو لیچو خوب کړې دے

پرېږده زما په کار کښې کار مه لره
ښځې ما خپل سېي ته پرېږده ګني
تا به په درېو کاڼو طلاقه کړمه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شیرینې ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمونه نه رغیږي
څو چې ګزک نه شي پړسوب اونکړي

لاس یې تنګ شوی د خاوند دی څکه
وائي که ماله یې نتکۍ جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې وروا چومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر کوټلي نه دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نه لګي

خدایه شته چنګونه خوښومه نه خو
ددې خیبرې ضمانت څه دی چې
زما دښمن به په ما ډز نه کوي

له دې نه لویه خوشحالي به څه وي
ستا د خاورین وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

میاندې دې لارې د بچو ښاري خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه سټېشن او دریږي کله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زهٔ تقاضې دَ محبت پسې نشم
شېرينې خښک کښې مې وېرېږي خله
پاخهٔ رنګونه په اوبو کښې نهٔ ځي

اووايې دومره ناديدګه نهٔ يم
خو اوږې سترګې زمانه چې وينم
دَ سرو چاړهٔ په لړمانه منږمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېږے هم ازار کړے نهٔ دے
دَ کلي خلق مې په څهٔ قتلوي

زهٔ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تانه يو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړهٔ نهٔ سوزي؟

ډېر په بې ځايه وخت دې اورتهلم
داسې لل ګل شومه شېرينې زما
لکه چې بانګ نه څوک بانګې اوشړي

تهٔ به له لوږې نه مړ شوے نهٔ وے
ښکارې! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچې داوړي وو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته تړا دَ زړهٔ دَ درد فامه ده
چرته مې حق دَ چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې دَ چا اوښکې دي

ساه تړې وېستلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وايم سر دې اوخوري
څوک به پليت ډنډ ته اوس کاڼي اولي

نور دَ فرېب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ څهٔ دَ دوؤ مېښو کټې خو نهٔ يم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووينم
وايم که ناوې دَ وطن کونډه شوه

دَ خدائے قدرت دے څهٔ به وايمه نه
هغوي په ماکوې دبکې دَ قتل
څوک چې ځان ځان نه شړلے نهٔ شي

دَ بې حسۍ هره څهٔ حد نشته دے
زړهٔ چې سرګند کړمه دَ زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شين بوټي کښې

Scanned by CamScanner

خدای شته په زړه کښې مې هیڅ غلا نشته خو
د چم قضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده
ما مشران د کلي وژني په دې
چې زه د هر چا سره مینه کوم

نور زه انصاف د چا نه نه غواړمه
که وس مې او رسېد شېرینې زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک د تخلیق له درده څه دي خبر
ګوتې چې نیسم حادثو ته د ژوند
د خوند رنځور ترې فحاشۍ جوړه کړي

اوو ایه پاتې په تاوان کښې دي څوک
ستاسو چرګان هم په خوله بنه نه لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې او خوړو

زهر خواره دي په قضا کښې د چم
ما د مارغانو ژبې هم زده کړې خو
د بدامنۍ علاج مې هیڅ او نه شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې یکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ ګاڼو تجارت مهٔ کوه

ډېرې بې خونده چینکۍ دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ پاتهٔ روم ورونه

اندېښنې هم وي دَ الوت لارو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هر څهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګوري پام چې غلطي اونهٔ کړئ
مونږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ یوُ

رڼا خو نهٔ وژني فکر ونه دَ چیا
خدائېګو په ذهن مې تیارهٔ راولي
دا بېخ وتلي دَ .عجلې بلونه

Scanned by CamScanner

یو لېونی په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نهٔ وي نو
هاغه به خوندوره وسیلې لټوي

زړهٔ مې یو درز اوکړي پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړي دَ ګلونو په سر
دا هواګانې چې وږمې خوروي

منم فضا یې معطره کړه خو
خدایه شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څهٔ وښي وږمې دَ ګلو

محبتونه فاصلې نهٔ مني
دا سرحدونه دَ نظر دهوکه ده
اوبهٔ په ډانګ چا بېلې کړې نهٔ دي

شېرینه وائي که سیلۍ راغله نو
خدایه شته چې پړمخې را اوغورځېږي
زمونږ دَ کور تمبه وېښو اوخوړه

په یو نظر چې به یې زړهٔ دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې دَ وجود اونهٔ ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پړ پړ دَه دا ستا دَ وس خبره نهٔ دهٔ
هغوي دَ سر په سپوږي اوږ لګوي
څوک چې خشاک له دَ کور اوني وهي

○

دَ بد نصيبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شېرينې
دَ طوفانونو علامې ښکاره شي

○

هيڅ پلنې نهٔ وو دَ ژوندون خوندونه
چې دَ اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې دَ خپلې زمکې

بې له څه وجې راله راشي ژړا
جوړې زما دَ لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

○

ډېرې شلېدلې دَ رقيب سترګې دي
چې آئينه ورته په لاس کړمه نو
دَ سپې څرمن په ځان راواچوي زر

○

وينه مو جام نهٔ شي وا ورينه شپه دهٔ
منم شېرينې ډېره ګرانه ده خو
کټوي پخه کړه دَ زېتون تېلو کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې وسه شوی یم بې ننګه نه یم
په بد حالۍ باندې مې مه تېروځه
غوبله که اوسوزي پېتې نه بله وي

○

داسې ناراسته کړو د ژوند عشقونو
اوس چې بجلي لاړه شي سخت اوري کنبي
ځان ته بېوزي هم وهلې نه شو

○

د چا ناموس پکښې جوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې د رنګ مېشته وه
هلته د کاڼو بارانونه کېږي

زه تقاضې د مینې بله پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دی
څه څه د لوبو ګوډاګې خو نه یم

○

منم چې هیڅ ترېنه سازېږي نه خو
د چا د بس سپوري هم نه ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه بله وي

○

دا تقدس مې له ګناه ویروي
راته چې بخته شي ګمرنګي، له تا
د ګوتم بده مجسمه جوړه شي

Scanned by CamScanner

پکښې هېڅ لارې د منزل نښته دے
ترې ګېرچاپېر دي د صحرا ريګونه
انسان په وراني جزيرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اوليده
نو وارخطا پېغلې له خپلې ويرې
د ازغکي اوبه په ما اوڅکلې

غلے که ناست يم خو خوټکېږمه زه
ما خاموشئ کانړے کوے نه شي
غرونه لاوا شيندي چې غږ اونکړي

زه قدغنونه په چا نه بږدمه خو
ښه ته په ښه بد ته به بد وايمه
حجره، جمات کښې خلق فرق کوي

پرېږده د ښځې بد دې مه وايه اوس
که دې د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به ته ختله

ورته چې وايم ښائسته جينۍ ده
شېرينه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې چې اوس ښارډې د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د ښایست د موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نه وي
چې مې په ټول وجود د ناز مېرمنه
لکه د ژمي د غرمې خوږه شې

اومنه به هسې د شپې مه وایه
نمر لا ورمبۍ څرکې وهلې نه وي
چې لارکښې لوټ شي د وږمو قافلې

وږمه وږمه شې په هوا کښې ورکه
او پانې پانې شې په لارکښې خوره
غوټۍ چې ګل شو پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
د ډاکټرانو دوائي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

اوس دې ستم ته د ژوند څه او وایم
چې زه د خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبه اوچې شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې څله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلي کښې
دَ ښار په ښېنګ باندې ډاکه پرېوته

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
ځ به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

وائي شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شپېړینه وائي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې ښپېلنې درته لوګي کړمه زهٔ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نیمه شپه کمسه پرانیزې
پېریان راپاسې په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو ځې هیڅ خوند اونکړو
کونړې وېل هر څهٔ په شرق اونګه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

Scanned by CamScanner

شپږینې ستاکیاې په سر سترګو خو
که دې زما دا باده ورځ اولیده
درنه به اوتښتې د شپې خوبونه

خامخا زړه به خرابیږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نه وې
تا د کچه خوبه راپاسولم

بس چې نه کړې له درشل نه قدم
چې یې دولۍ د پلار له کوره اوځي
پوے شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودرولې شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئینه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدې نه شي خو
اووایې دا ځل راته غین مه کوه
بیا به قسم دې داسې کار نه کوم

پڅه توبه که یې ویستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مه کوه
پرې که اوسوزې خو ول وي پکښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پښانسې تختې ته ما خېژوې
اووایه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدائ شته چې کا نه جوړ په کور شو زما
مېړمنه داسې لله کله شوه چې
لګیا ده توت ته بېکیانه وائي

ستا سر تېږې خو یادېدې کلي کښې
نن دې د چا ستړګې لېدلې دې چې
د پېوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تړوقې وژنه
نو تا به کرېکه کړې چې غرقه شومه

مردار خواره وي د ذلت سره ځي
رب نه د باز غوندې فطرت او غواړه
پر ږيږ ده د بل په نمړې شخوندمه وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولې نه شوه

خدائے شته چې ساه راالله تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پښتګانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به یې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لغړه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکله ځان بنائي شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اووے
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وي چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومتۍ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینئ

سائنس دے ګڼو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پښتو سترګو به قرآن پسې ځم

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي ده دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هېڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې ښکو ته او س پام کړي زما

توبې او باسمه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارې کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې او کړم
زه لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰـه وایمه

نن راته جهل کښې یو قېدې او وېل
هره خبره باندې سوچ وي بېکار
توکلې لاړې خولې ته نه راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې راواپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې لور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږ خو د عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوړه باندې مري دښمنان
څه له یې زهرو باندې اووژنه

زه د انسان بې حرمتي نه کوم
خو چې وښا د پیغمبر رد کوي
نو کوڅه ډب سپي ترېنه ښه ګڼمه

د سیاسي رهنما ژوند خاورې شه
د امریکې خوندي په خوله کښې وي لا
یو زوراور یې بې ښتې ګسه کړي

اش پرېوځي په ماحول د ګناه
د ښار له خلقو جوړ غېرت اووتو
دوه ازمرې یوه پنجرې کښې اوسي

موشګافي دي یې په شرق اولګي
چې شریعت سره په لاره نه ځي
بخښې زه داسې تصوف نه منم

څنګه وي نوره د ایمان کمزوري
دانه چې اوس د جمعې مونځ شي قضا
زړه کښې زره هم ملامته نه شم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېښي صفا خبره اوکړمه خو
ګڼې مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له وېرې اوس سلام نهٔ کوم

ګڼې ښائستونه مې په سترګو کښې وي
خو بې وسه یې رانچوړه داسې کړي
لکه دَ ناوې ځځ په اور اوسوزي

بې حیایه ضد دې داسې رېز مرېز کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هېڅ ترېنه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده یې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زهٔ پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته څهرې بدلوي

وصل یې داسې څهٔ خبره نهٔ وه
خو هېڅ بې هڅه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شو ملي څکلي دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پټېږي نمر په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غړېدلو سترګو هېڅ نهٔ وینم

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تاوده ستونه راته څله کوې

کله مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله خپل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اوښې په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما پخې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو جولۍ ته ځان غورځوي

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې بل بربنډوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پیسې دا پښتانهٔ اوګټي
ټوله شپه دې ګرځوي حجره کښې

زار دَ ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پېښتې له لوښې هم نهٔ موې

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
دَ شپې چې پاسي دَ دنیا قاتلان
په کانړو اولي دَ کوڅو بلبونه

دا بې نیازي دَ محبت اووینه
وائي دَ لوږې نه دې مړه شمه خو
راته به ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

دَ نرخه مهٔ اوځه دَ ګلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي منم
خو څوک به چم مالت کښې غلا نهٔ کوي

پېۍ چې دَ تې ماشوم له نهٔ ورکوې
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپې هم بچو له خپل شودهٔ ورکوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائنس دا معجزه هم اوويني
ميانډوته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زيږې راولي

چې ئې په تې. وې اشتهار اوکته
وښل ئې دا په ښځو ډېر ظلم دے
دوُو نه سېوا بچې راوړلے نهٔ شم

دَخدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظرچې په لټون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو باندې ښهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځايه خوشحالېږې په څهٔ
ما چې ترياق دَ محبت څکلے دے
دَ ماد په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم سارهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کانړے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مرې شي دَچا
چې سېر اورهٔ ځان له پيدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سېل راټول شي په ما

Scanned by CamScanner

دَ چا په نهٔ غوښتلو هېڅ او نهٔ شو
دَ دوؤ په تېرکښې ئې لس اوزېږول
خانداني منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو څهٔ لکۍ خو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ يو لاسه ختلے دے پړق
تاچې په خپو نکريزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څه له
له دې نه لويه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټيټوي
خبره ستا زما تر مېنځه ده او
ته دَ بېګم نه مشوره اخلې

رښتيا وېنا به په هرحال کښې کوم
سترګه زما دَ هېڅ نه هم نهٔ رپي
په ما توتان څله ځنړې شېريني

ورې مبارک ورته د زړه واوره شه
څو ستا د سپين سر له قربان شم ابۍ
ماشې له مياشتو نه چې شو کوي

هر څه چې وو خو تاپه چوړن نه کوه
راته په شا چا تپوسے کړې جوړ
داسې چې خولې پورې دې بېچ اوترو

درسره دا خبره منه مننه
که زړه دې تور دے له دنيا ناهده
نو بيا د کور سفيدې څله کوې

څوک د فطرت لارې نيولے نهٔ شي
زغم چې سپوا شي تا ته ښهٔ پته ده
ګرانې شهلا، آتش فشان شي غرونه

نن چې مې شونډې ورته اوچيچلې
وښل يې خپل علاج په وخت وي پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چينجي شوي دے

څوک تر ښه سمه ورځ بيدلے نهٔ شي
راغبهٔ يې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکارې چې بيا چاته اوبهٔ خړوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وښ دا لوی احسان به څوک هېروي

لا جینکۍ د شپږو کالو نه وي

د پېغلتوب غوټۍ یې ملا ماته کړي

چا له هم نه ورکوي ځای په زړه کښې

په صفایۍ باندې یې مه تېروځه

هرو خپل ځ د اینې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اسه

که سیادلی دې په ځان راوستلې

سر به هر څه ته ور په خولې کړم زه

زه حادثو را ژوندے کړے یمه

رانه چې لاس د مینې رانیکلو تا

د سینې چپو راله پناه راکړله

تا خپله لور خور قربانه کښه

خو ما څه داسې اورېدلې دي چې

خپله برجو له پردي باټه بنه وي

د ژوند په هر پړاو تنور لمبه دے

د بارانونو انتظار مه کوه

چرته وریځې غرغنړه اونکړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مهٔ وښئه څرګه پرېږدوه
یتیم که ډېر هم خدائے خوشحاله کړلو
خو دَ ژړا عادت ترې اونهٔ وتو

چا ته دَ سپي سرې نظر نهٔ کوي
هسې بې ځایه پرې ځان مهٔ سپکوه
کاڼې هغه درونددي چې پروت وي په ځائے

دَ حقیقت زهر کوتلي دي ما
زهٔ خو دَ خوب دنیا کښې نهٔ اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوئے راکوي

وینې ئې اوڅڅکلې زما دَ وجود
ما ډاکټرانو باندې مهٔ ګرځوئ
رب دې دَ خولې لاړې دارو کړي زما

زهٔ بد ګمانه ستا په مینه نهٔ یم
خو څنګه زده کړم دَ راګونو ژبه
مزدور غریب دَ لوږې غوږ نهٔ وینې

شیرینې دا یو اعتراف یه کوي
درد دَ خندا پرده کښې مهٔ پټوه
خلق دَ مات لوښي آواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږمي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستړګو کښې خوب دَ ډکو دریاب نهٔ شو

پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)

رومبے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي

دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) گرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي

پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم ـ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library